

N:o 76.

Ank. till Riksd. kansli den 26 mars 1909, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till dispaschörsväsendet.

(2:a U. A.)

I en den 12 nästlidne februari till Riksdagen aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition (n:o 48) har Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden samma dag föreslagit Riksdagen att såsom anslag till dispaschörsväsendet på extra stat för år 1910 anvisa

dels till arfvode åt två dispaschörer, anställda den ene i Stockholm och den andre i Göteborg, 5,000 kronor åt dem hvardera;

dels till arfvode åt två dispaschörsassistenter, likaledes anställda en i Stockholm och en i Göteborg, 2,000 kronor åt dem hvardera;

dels ock till arfvode åt de nuvarande innehafvarna af dispaschörsbefattningarna i Härnösand och Malmö, så länge de i tjänsten kvarstå, 2,000 kronor till den förre och 1,000 kronor till den senare, eller tillhopa 17,000 kronor.

Departementschefens anförande till berörda statsrådsprotokoll är af följande lydelse:

»Vid underdånig föredragning den 12 nästlidne januari af de till regleringen af riksstatens sjunde hufvudtitel för år 1910 hörande ärenden berörde jag jämväl frågan om behovet af en närmare reglering af de till dispaschörsväsendet hörande förhållanden såväl med afseende å sättet för dispaschörernas tillsättande och normerandet af deras verksamhet som ock beträffande sättet för deras aflönande. Enär emellertid hithörande frågor, hvilka för sin lösning särskildt i sistberörda hänseende

ansågos kräfva medverkan från Riksdagens sida, då icke ännu undergått slutlig beredning, inskränkte jag mig vid nämnda tillfälle till en hemställan, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att, i afvaktan på den framställning i ämnet, Eders Kungl. Maj:t kunde komma att till Riksdagen afåta, bland de extra anslagen å nämnda hufvudtitel beräkna visst belopp, afsedt till arfvoden åt dispaschörer äfvensom åt vissa tjänstemän, som enligt uppgjort förslag skulle hos dem anställas såsom biträden, s. k. dispaschörsassistenter.

Sedan ärendet numera undergått ytterligare beredning, anhåller jag nu få ånyo inför Eders Kungl. Maj:t anmäla detsamma. Då jag därvid torde böra redogöra för ärendet i ett sammanhang, nödgas jag till en del upprepa hvad jag vid nyssnämnda tillfälle anförde.

Såsom jag redan då erinrade, inskränka sig nu gällande bestämmelser angående dispaschörsväsendet hufvudsakligen till de stadganden, som därutinnan förekomma i sjölagen jämte en af Kungl. Maj:t den 19 januari 1883 utfärdad taxa å arfvode åt dispaschörer. Berörda i sjölagen förekommande bestämmelser innehålla emellertid hufvudsakligen endast regler i fråga om de fall, då dispasch skall upprättas eller utredning eljest verkställas af dispaschör, hvad därvid i vissa afseenden skall iakttagas samt om rättsverkan af dispasch m. m. dylikt.

Någon närmare reglering af dispaschörsväsendets organisation m. m., som därmed äger sammanhang, saknas däremot nästan helt och hållet.

Tid efter annan har visserligen på därom af vederbörande ortsmyndigheter gjorda framställningar Kungl. Maj:t lämnat medgifvande därtill, att dispaschör finge å vissa orter tillsättas, i sammanhang hvarmed Kungl. Maj:t, som förbehållit sig själf rätten att förordna dylik tjänsteman, meddelat föreskrifter om, huru därvid med afseende å sättet för upprättande af förslag m. m. skall förfaras. Men i öfrigt har, fränsedt förberörda i sjölagen innehållna bestämmelser jämte omförmälda arfvodestaxa, ifrågavarande institution från statens sida lämnats oreglerad, utan att ens några bestämda distrikt för den ene eller andre dispaschörens tjänsteverksamhet fastställts.

Dispaschörer finnas för närvarande tillsatta i Stockholm, Göteborg, Härnösand och Malmö, i de två förstnämnda städerna sedan längre tid tillbaka, i Härnösand sedan 1878 och i Malmö sedan 1894. Några särskilda distrikt för dessa tjänstemäns verksamhet finnas, som nämndt, icke fastställda. Enligt praxis, beroende på öfverenskommelse dispaschörerna emellan, hafva dock vissa tjänstgöringsområden företrädesvis ansetts vara förenade med ifrågavarande befattningar. Sålunda har

dispaschören i Stockholm betjänat östra och sydöstra delarna af landet, med undantag af Norrland, som efter inrättandet af en dispaschörsbefattning i Härnösand ansetts utgöra dennes distrikt, samt dispaschören i Göteborg återstående delar af landet utom Trelleborgs och Malmö tullkammardistrikt, hvilka betraktats såsom dispaschörens i Malmö tjänstgöringsområde.

Dispaschörerna åtnjuta icke någon aflöning af staten utan uppbära ersättning för sitt arbete allenast af dem, som anlita dem, enligt omförmälda taxa. Ersättningen utgår i regel enligt graderad skala, i visst förhållande till värdet af den egendom, å hvilken gemensam kostnad eller skada skall genom dispasch fördelas eller, då fråga är om försäkringstvist, till egendomens försäkringssumma.

Behovvet af en närmare reglering af dispaschörsinstitutionens organisation och verksamhetssätt äfvensom sättet för ifrågavarande tjänstemäns aflönande har emellertid, såsom jag redan förut inför Eders Kungl. Maj:t omförmält, under senare åren vid skilda tillfällen från olika håll framhållits.

Sålunda framhöll redan den af Kungl. Maj:t den 1 juli 1898 tillsatta kommittén för behandling af vissa sjöfartsnärigen och den utrikes handeln rörande frågor i sitt den 11 december 1900 afgifna betänkande angående vissa åtgärder till sjöfartsnäringens höjande önskvärdheten däraf, att efter sakkunnig utredning en särskild ordning för dispaschörers tillsättande och deras verksamhet måtte varda stadgad samt taxan å arfvode för dispaschörer reviderad.

1898 års handels- och sjöfartskommitté.

Sedan kommerskollegium genom nådig remiss anbefallts afgifva utlåtande öfver denna kommitténs framställning, lämnade kollegium till en början samtliga handels- och sjöfartsnämnder i riket tillfälle att i ärendet afgifva yttrande.

Sådana yttranden inkommo ock från handels- och sjöfartsnämnderna i Göteborg, Malmö, Jönköping, Oskarshamn, Västervik, Kalmar, Karlskrona, Kristianstad, Ystad, Trelleborg, Halmstad, Uddevalla, Gäfle, Hudiksvall, Umeå och Piteå. Samtliga dessa nämnder biträdde i hufvudsak de af kommittén i förevarande afseende uttalade önskemål.

Yttranden af handels- och sjöfartsnämnder.

Handels- och sjöfartsnämnden i Göteborg, med hvilken handels- och sjöfartsnämnderna i Karlskrona, Uddevalla och Oskarshamn i allt väsentligt instämde, framhöll i sitt yttrande vissa allmänna synpunkter, som enligt nämndens uppfattning borde vid det ifrågasatta lagstiftningsarbetet komma i betraktande. Hufvudpunkterna härvid vore: att behovet

af dispaschörer syntes tillräckligt tillgodosedt med förefintligheten af tre sådana tjänstemän och att dispaschörsbefattningen i Malmö borde efter den dåvarande innehafvarens afgang indragas; att hvarje dispaschör borde hafva sitt särskilda distrikt; att såsom kompetensvillkor för dispaschörstjänst först och främst borde uppställas samma fordringar, som gällde för behörighet att bekläda domarämbete, hvarjämte vissa kunskaper i främmande språk borde fordras och särskild vikt fästas vid föregående tjänstgöring såsom biträde åt dispaschör; att för åstadkommande af tillgång till kompetenta aspiranter vid ledigheter och förordnanden fasta assistentbefattningar, till hvilkas upprätthållande borde anslås arfvoden af statsmedel, borde inrättas i de särskilda dispaschörsdistrikten; att den i arfvodestaxan bestämda ersättningen för utredning och fördelning af s. k. gemensamt haveri (s. k. generaldispasch) visserligen syntes kunna bibehållas oförändrad, men att den där bestämda ersättningen för utredning af tvister angående försäkringsgifvares ersättningsskyldighet på grund af försäkringsaftal (s. k. partikulierdispasch) i allmänhet vore väl hög, hvilket föranlett olämplig konkurrens dispaschörerna emellan, och därför borde sänkas, dock att i båda fallen den i taxan fastställda ersättningen för dispasch beträffande mindre farkoster och laster med låga värden vore i förhållande till det arbete, som utredningen förorsakade dispaschören, alltför låg; samt att af denna anledning äfvensom till beredande i allmänhet åt dispaschörerna, hvilkas inkomster enligt det rådande systemet vore mycket ojämna och växlande, af en mera betryggad och med andra statens tjänstemän mera likställd ställning ett fast årligt arvode af statsmedel borde tillerkännas dem.

Jämväl handels- och sjöfartsnämnderna i Malmö och Kristianstad angåfvo, under framhållande af de olägenheter, som vidlådde den nuvarande organisationen af dispaschörsinstitutionen, vissa grunder, enligt hvilka omreglering af densamma borde ske, därvid emellertid handels- och sjöfartsnämnden i Malmö uttalade sig emot den ifrågasatta indragningen af dispaschörsbefattningen därstädes.

*Uttalanden af
åtskilliga sjö-
försäkringsbo-
lag och sjöför-
säkringsföre-
ningar.*

Innan kommerskollegium afgifvit det från kollegium infordrade underdåniga utlåtandet i ärendet, hade i en den 11 november 1902 till finansdepartementet inkommen, till Kungl. Maj:t ställd skrift sjöförsäkringsaktiebolaget Vega jämte nio andra sjöförsäkringsbolag och sjöförsäkringsföreningar i Sverige — under erinran att dessa eller liknande anstalter på grund af sin verksamhet företrädesvis vore i tillfälle att iakttaga de olägenheter, som med den nuvarande anordningen af dispaschörsväsendet vore förenade — framhållit behovet af en

reform å förevarande område, i hvilket afseende de förklarade sig i allo ansluta sig till hvad handels- och sjöfartsnämnden i Göteborg i sitt nyssberörda yttrande anfört rörande de synpunkter, som vid det ifrågasatta lagstiftningsarbetet särskildt vore förtjänta af beaktande.

Sedan kommerskollegium fått sig anbefalldt att jämväl öfver den i sistberörda skrift gjorda framställningen afgifva underdånigt utlåtande, afgaf kollegium den 3 juni 1903 i ett sammanhang sådant utlåtande såväl däröfver som i anledning af förutnämnda till kollegium remitterade kommittéförlag. Med afseende å hvad af särskildt handels- och sjöfartsnämnden i Göteborg i dess förenämnda, af nyssbemälda sjöförsäkringsbolag och föreningar biträdda yttrande blifvit anmärkt och påyrkadt, uttalade kommerskollegium därvid den mening, att dispaschörsinstitutionen syntes böra göras till föremål för en genomgående reformering så väl i fråga om organisationen som beträffande själfva verksamheten. Då emellertid en sådan reformering icke kunde genomföras utan en af sakkunnige på ifrågasatt område verkställd utredning, hemställde kollegium i underdånighet, att Kungl. Maj:t täcktes uppdraga åt särskilda sakkunnige att verkställa utredning och afgifva förslag i fråga om viss ordning för dispaschörers tillsättande och reglering af deras verksamhet äfvensom att i sammanhang därmed revidera gällande taxa å arfvode åt dispaschörer.

Kommerskollegii utlåtande den 3 juni 1903.

I en den 23 december 1904 afgifven underdånig skrifvelse gjorde därefter jämväl Sveriges allmänna sjöfartsförenings styrelse framställning i ämnet; och anförde styrelsen därvid, bland annat, hurusom frågan om ändring i kompetensvillkoren för beklädande af dispaschörsbefattning liksom äfven om höjande och stärkande af dispaschörsinstitutionen i allmänhet under många år utgjort föremål för lifliga öfverläggningar bland intresserade inom sjöfarts- och försäkringskretsar samt att man härvid enhälligt uppställt det önskemål, att en reorganisation af dispaschörsinstitutionen snarast möjligt måtte komma till stånd. Med instämmande häri anslöte sig styrelsen i fråga om sättet för reformens genomförande i allo till det yttrande, som i sådant hänseende afgifvits af handels- och sjöfartsnämnden i Göteborg.

Uttalande af Sveriges allmänna sjöfartsförenings styrelse.

Jämlikt nådigt bemyndigande uppdrog den 1 mars 1905 dåvarande chefen för finansdepartementet åt vice härads höfdingen Gustaf Abenius och verkställande direktören i sjöförsäkringsaktiebolaget Ocean August

Tvåkallande af sakkunnige.

Lillienau att i egenskap af sakkunnige verkställa utredning och afgifva förslag i fråga om ordning för dispaschörers tillsättande och reglering af deras verksamhet samt för revidering af gällande taxa å arfvode åt dispaschörer.

Med skrifvelse den 22 december 1905 afgåfvo bemälda sakkunnige betänkande och förslag i ämnet, innefattande dels förslag till stadga angående dispaschörerna i riket, dels förslag till taxa på arfvode åt dispaschörer jämte motiv.

*De sakkunniges
förslag.*

Sedan föredragande departementschefen härefter redogjort för innehållet i berörda förslag med tillhörande motiv, anförde han vidare:

Såsom af det sagda framgår, hafva de sakkunnige vid uppgörande af sitt berörda förslag — hvilket med tillhörande motiv torde få biläggas dagens protokoll (bil. A, B och C) — i första rummet haft till ögonmärke att så ordna ifrågavarande angelägenhet, att för besättande af de i flera afseenden viktiga och maktpåliggande dispaschörsbefattningarna måtte kunna förvärfvas fullt kompetenta och dugliga personer, villiga att uteslutande eller åtminstone hufvudsakligen ägna sig åt denna verksamhetsgren. En nödvändig förutsättning härför hafva de sakkunnige ansett vara, att dispaschörernas tjänstgöringsområden, hvilka ansetts böra genom uttrycklig föreskrift fastställas, göras så pass stora, att ifrågavarande tjänstemän kunna antagas erhålla tillräcklig sysselsättning för förvärfvande af nödig erfarenhet och vana vid hithörande frågors behandling, äfvensom i sammanhang därmed beredas dem en så pass riklig inkomst af sin befattning, att fullt kompetenta och dugliga personer kunna förväntas ägna sig åt denna gren af statstjänsten. I sådant syfte hafva de sakkunnige föreslagit, att dispaschörernas antal inom landet skulle begränsas till två, af hvilka den ene skulle vara stationerad i Stockholm och den andre i Göteborg, hvaremot de båda öfriga dispaschörsbefattningarna skulle vid de nuvarande innehafvarnas afgang indragas; och skulle enligt förslaget den i Stockholm stationerade dispaschörens tjänstgöringsområde utgöras af Stockholms stad samt Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gottlands, Blekinge, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län samt den i Göteborg placerades distrikt bestå af rikets öfriga län; dock att under öfvergången dispaschörerna i Malmö och Härnösand skulle tillerkännas samma tjänsteområden, som hittills ansetts tillhöra dem.

I syfte vidare att främja en snabb och säker handläggning af de dispaschörerna tillkommande göromål samt att åstadkomma garantier för en tillfredsställande rekrytering jämte tillgång till vikarier, utrustade med nödig erfarenhet och vana vid ifrågavarande göromåls handläggning, afser vidare de sakkunniges förslag, att såsom biträde hos hvardera dispaschören skulle anställas en dispaschörsassistent.

I sistberörda syfte, eller att åstadkomma en tillfredsställande rekrytering, stadgar förslaget därjämte åliggande för dispaschör att på begäran bereda person, som i öfrigt är behörig att vinna anställning såsom dispaschör, tillfälle att såsom biträde vid dispaschörens tjänstegöromål förvärfva för dispaschörsbefattningens sökande erforderlig färdighet i dispaschers upprättande samt att, i den mån ej andra tjänstegöromål hindra, därunder lämna den sålunda biträdande nödig handledning, dock att dispaschör icke skulle vara skyldig att mottaga mera än ett dylikt biträde i sänder för hvarje år.

I öfrigt innehåller, som nämnt, förslaget till stadga bestämmelser angående sättet för tillsättande af dispaschörer och dispaschörsassistenter, villkoren för behörighet till dylika befattningar äfvensom angående dispaschörs och dispaschörsassistents åligganden i tjänsten, sättet för upprättande af dispasch m. m.

För att i korthet sammanfatta förslagets viktigare bestämmelser i dessa delar innehåller detsamma därutinnan, att dispaschör, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med nu gällande bestämmelser, skulle förordnas af Konungen efter af magistraten i viss ordning uppgjort förslag, hvaremot assistent skulle efter vederbörandes hörande förordnas för två år i sänder af magistraten, hvilken myndighet jämväl skulle äga förordna vikarie för såväl dispaschör som assistent.

För behörighet till dispaschörs- eller dispaschörsassistentbefattning skulle, bland annat, erfordras att hafva fullgjort hvad i allmänhet erfordras för utöfvande af domareämbete, intyg om viss kunskap i tyska, franska och engelska språken äfvensom intyg om tjänstgöring såsom biträde hos dispaschör och därunder förväfvad färdighet i upprättande af dispascher.

Dispaschör, hvilken liksom dispaschörsassistent skulle i och för tjänsten lyda under magistraten, skulle vara skyldig att inom sitt tjänstgöringsområde verkställa alla tjänsteåtgärder, som enligt lag tillhöra dispaschör och hvarom han vederbörligen anmodades, med skyldighet att i fall af jäf, äfvensom ifall dispaschören ej inom föreskrifven tid medhonne på honom ankommande tjänsteärende, öfverlämna ärendet till assi-

stenten, som skulle äga att på eget ansvar handlägga detsamma. Dispaschör, som skulle viss tid hvarje söckendag hålla sitt tjänsterum tillgängligt för allmänheten, skulle vidare vara skyldig föra dagbok, innefattande fullständiga uppgifter om till honom inkommande ansökningar och öfriga handlingar samt med anledning däraf af honom vidtagna tjänsteåtgärder, dispaschbok, däri alla af honom utfärdade dispascher skulle införas, samt brefbok. I öfrigt innehåller förslaget, som nämndt, jämväl vissa föreskrifter angående sättet för upprättande af dispasch, värden af de till dispaschör ingifna handlingar och de af honom förda böcker m. m.

Dispaschörsassistent skulle enligt förslaget vara skyldig att under viss tid hvarje söckendag biträda dispaschören i tjänsten, att på eget ansvar upprätta dispasch i fall, då detta, enligt hvad förut sagts, skulle till honom öfverlämnas, samt att mottaga förordnande såsom vikarie för dispaschör, då sådant erfordrades, äfvensom uppehålla dispaschörs befattning vid förfall för den ordinarie dispaschören eller dennes afgang, intill dess förordnande hunnit att i vederbörlig ordning meddelas.

Beträffande sättet för dispaschörernas aflönning hafva de sakkunnige i motiveringen till det föreliggande förslaget uttalat den mening, att det otvifvelaktigt lämpligaste vore, att dispaschörerna liksom andra statens tjänstemän erhöle sin hufvudsakliga inkomst i form af fast lön. Genom en sådan anordning blefve nämligen staten satt i tillfälle att vid bestämmande af de afgifter, som allmänheten hade att erlägga för dispaschörens anlåtande, utan någons förfördelande nedsätta eller borttaga afgifterna för utredningar rörande låga värden, som icke kunde bära högre kostnad, hvarjämte ock skulle undvikas det nu ofta förekommande, för dispaschörstjänstens värdighet nedsättande ackorderandet om lägre pris för dispaschernas upprättande än det i taxan föreskrifna och en mera opartisk ställning till alla parter vinnas för dispaschören. Då emellertid de sakkunnige ansett en så pass genomgripande reform i fråga om sättet för dispaschörernas aflönande icke för närvarande hafva utsikt att kunna genomföras, hafva de, i syfte att söka i någon mån råda bot för den med det nu rådande aflönings-systemet förknippade olägenheten, tagit i öfvervägande lämpligheten af en sådan anordning, att dispaschören skulle till statsverket redovisa viss andel, eller hälften, af de utaf honom enligt taxa uppburna arfvodesbeloppen, mot det att han tillerkändes fast lön af statsmedel, motsvarande halfva medelbeloppet för ett visst antal år af de honom på sistnämnda väg tillflutna inkomster. Genom ett dylikt tillvägagående skulle dispaschörens inkomst göras mera konstant, utan att statsverket

i det hela betungades med någon afsevärd utgift. Enär emellertid den dåvarande dispaschören i Stockholm visat sig obenägen för en dylik anordning, hade frågan därom ansetts böra tillsvidare förfalla. Då i följd häraf dispaschörsinstitutionens ekonomi måste tillsvidare grundas hufvudsakligen på rätten till arfvode enligt taxa, men det uppgjorda förslaget innebure åläggande af åtskilliga skyldigheter för dispaschörerna, som icke förut ålegat dem — däribland skyldigheten att hålla biträde jämväl kunde föranleda högre utgift för tjänstelokal — och det icke syntes böra ifrågakomma att höja arfvodestaxan, syntes billigheten fordra, att dispaschörerna, därest det föreliggande förslaget blefve gällande, erhöle någon från statsverket utgående aflöning, som kunde motsvara deras ökade skyldigheter.

De sakkunniges förslag i denna del gick därför ut på bibehållande af taxan i hufvudsak oförändrad, dock med en afsevärd sänkning af ersättningen för partikulierdispasch äfvensom i vissa fall för generaldispasch. Enligt förslaget skulle därjämte, med hänsyn till nyssberörda nya åligganden för dispaschörerna äfvensom de föreslagna sänkningarna i ersättningen enligt taxa, en hvar af dispaschörerna i Stockholm och Göteborg erhålla ett fast arfvode af statsmedel till belopp af 2,500 kronor om året och en hvar af dispaschörerna i Härnösand och Malmö, hvilka enligt förslaget visserligen icke skulle hafva dispaschörsassistenter vid sin sida och hvilka icke heller skulle åläggas skyldighet att mottaga och handleda biträden men i öfrigt skulle vara i hufvudsakliga delar underkastade den nya stadgans bestämmelser, ett dylikt arfvode af 1,000 kronor för år räknadt, att utgå så länge de i tjänsten kvarstode.

Efter det kommerskollegium genom nådig remiss erhållit befallning att afgifva underdånigt utlåtande öfver kommitterades förslag, har kommerskollegium, med öfverlämnande af infordrade yttranden från magistraterna i Stockholm, Göteborg, Härnösand och Malmö samt till dessa myndigheter inkomna yttranden från handels- och sjöfartsnämnderna och dåvarande dispaschörerna å nämnda orter jämte åtskilliga därvarande sjöförsäkringsbolag och sjöförsäkringsföreningar äfvensom af hamndirektionen och stadsfullmäktige i Malmö, den 18 juni 1907 afgifvit underdånigt utlåtande i ärendet.

I berörda till kommerskollegium ingifna yttranden har, frånsedt åtskilliga detaljanmärkingar, i allmänhet uttalats anslutning till den af kommitterade föreslagna regleringen af dispaschörsväsendet.

Hvad särskildt beträffar förslaget om indragning af dispaschörs-

befattningarna i Härnösand och Malmö, har dock denna åtgärd från nämnda orter mött gensagor.

Sålunda förmålde dispaschören i Härnösand sig anse de sakkunniges antaganden, att ifrågavarande dispaschörsbefattningar ej hade den betydelse för de landsorter, de betjänade, att dylika tjänsters bibehållande på dessa platser kunde anses vara af behovet påkalladt, väl kunna äga sitt berättigande i fråga om befattningen i Malmö men icke beträffande dispaschörstjänsten i Härnösand. Omfattningen och storleken af de dispascher, som utfärdades å sistnämnda plats, vore med hänsyn till vissa för Norrland egendomliga sjöfartsförhållanden mycket betydande och i ständigt stigande. Importen till denna landsort verkställdes nämligen, utom beträffande vissa större artiklar, nästan uteslutande med styckeGodsångare, som medförde last till en mängd mottagare. In-tressenterna i inträffade haverier vore därför i allmänhet långt talrikare i Norrland än vid de haverier, som dispascherades i Stockholm och Göteborg. Med full säkerhet vore en i Stockholm boende dispaschör ej för den norrländska affärsrörelsen af samma nytta och kunde ej med samma bekvämlighet anlitas som dispaschören i Härnösand. Inkomsterna af befattningen befunde sig äfven i stadig tillväxt. Det syntes särdeles opraktiskt att vid den nuvarande dispaschörens i Härnösand afgang från befattningen indraga densamma för att, såsom de sakkunnige förutsatte, möjligen inom kort tid återupprätta den på en tidpunkt, då det måhända ställde sig svårt att beröfva dispaschören i Stockholm den mycket betydande del af hans inkomst, som då skulle härflyta från de norrländska dispascherna. Äfven magistraten och handels- och sjöfartsnämnden i Härnösand samt styrelsen för Norrlands ångfartygs assurancesförening hemställde, med åberopande hufvudsakligen af den alltjämt fortgående tillväxten af sjöfarten på Norrland samt utvecklingen af Norrlands industri och denna landsdels därpå betingade ökade konsumtionsförmåga, att förslaget om indragningen af dispaschörsbefattningen i Härnösand icke måtte vinna afseende.

Beträffande dispaschörsbefattningen i Malmö anförde innehafvaren af denna tjänst, att enligt hans åsikt sådana förhållanden icke vore för handen, att en indragning af befattningen borde ifrågakomma. Handels- och sjöfartsnämnden, hamndirektionen, stadsfullmäktige och magistraten i Malmö sade sig äfven anse önskligt, att en dispaschörsbefattning, afsedd för rikets sydliga orter, fortfarande komme att vara inrättad därstädes. Magistraten förmålde sig dock härvid göra till förutsättning, att åt en sådan befattnings innehafvare kunde, utan men för dispaschörsinstitutionen inom landet i dess helhet, anvisas ett distrikt af den storlek,

att där förekommande göromål gifve tjänst innehafvaren erforderlig sysselsättning och beredde honom sådan inkomst, att af honom kunde fordras, det han åtminstone hufvudsakligen ägnade sin tid åt dispaschörsbefattningens skötande. Däremot förmälde sig styrelsen för sjöförsäkringsaktiebolaget Öresund, hvilken styrelse har sitt säte i Malmö, icke våga hoppas, att en så betydande fast lön eller ett så vidgadt tjänsteområde, som skulle erfordras för att gifva en i Malmö anställd dispaschör erforderlig sysselsättning och behöflig inkomst, kunde komma att af statsmakterna beviljas. Då fullgod kompetens hos innehafvare af dispaschörsbefattningarna samt billigare afgifter för sådan tjänstemans anlåtande måste väga mera än bekvämlighetshänsyn, förklarade styrelsen sig icke hafva något att invända mot ifrågavarande förslag, om än dess genomförande i framtiden komme att medföra indragning af dispaschörsbefattningen i Malmö.

Handels- och sjöfartsnämnden i Göteborg, hvilken i sitt öfver de sakkunniges förslag afgifna yttrande förklarar sig anse förslaget om indragning jämväl af dispaschörsbefattningen i Härnösand välgrundadt, har, likasom dispaschören i Göteborg, erinrat, bland annat, om önskvärdheten däraf, att, ifall den af de sakkunnige föreslagna organisationen komme till stånd, i samband med indragningen af dispaschörsbefattningen i Härnösand och Norrlands inkorporering i Stockholmsdistriktet någon del af det område, som hittills ansetts utgöra dispaschörens i Stockholm tjänsteområde blefve öfverflyttadt till Göteborgsdistriktet; och syntes i sådant hänseende särskildt Jönköpings och Blekinge län böra ifrågakomma.

Mot det ifrågasatta sättet för dispaschörernas aflönande har icke i nu ifrågavarande yttranden någon erinran framställts. I detta afseende har emellertid från åtskilliga håll — däribland jämväl af de i Stockholm och Göteborg befintliga försäkringsbolag och försäkringsföreningar, som i detta sammanhang yttrat sig i ärendet — betonats, att en nedsättning i den till dispaschörerna enligt den nuvarande taxan utgående ersättningen icke borde ifrågakomma, med mindre att dessa tillerkändes fast aflöning af statsmedel.

I sitt förenämnda öfver de utarbetade förslagen den 18 juni 1907 afgifna underdåniga utlåtande anförde kommerskollegium, bland annat, följande.

Kollegium delade den uppfattningen, att dispaschörstjänsterna ej borde vara flera, än att en hvar af dem beredde sin innehafvare arbete och inkomster, som kunde anses tillräckliga, för att personer med

Kommerskollegii utlåtande den 18 juni 1907.

erforderlig kapacitet kunde uteslutande eller åtminstone hufvudsakligen ägna sig åt dispaschörsverksamheten. Å andra sidan syntes de i ärendet meddelade upplysningar gifva vid handen, att dispaschörstjänsten i Härnösand borde kunna bibehållas, utan att någon eftergift gjordes i förenämnda fordringar å dispaschörstjänsternas omfattning. Enligt de sakkunnige af dispaschören i Härnösand lämnad uppgift kunde dennes befattning beräknas för år 1905 lämna en inkomst af 6,000 kronor. Då sjöfarten på Norrland med dess i stark tillväxt stadda storindustri syntes alltså komma att ökas, skulle också inkomsterna af dispaschörstjänsten i Härnösand för framtiden icke i allmänhet behöfva befaras blifva mindre än hvad som för år 1905 beräknats. Tvärtom syntes i stort sedt en ökning af desamma kunna beräknas. Ur denna synpunkt ansåge kollegium alltså icke tjänstens indragning behöflig, och detta gifvetvis i än mindre grad, om särskildt fast arvode jämväl bereddades dispaschörerna. Man måste härvid jämväl räkna med, att vid tiden för den nuvarande dispaschörens i Härnösand afgang, då enligt de sakkunniges förslag den faktiska indragningen af tjänsten skulle äga rum, förhållandena hade gestaltat sig på sådant sätt, att tjänstens bibehållande ej endast vore försvarsbart utan rent af nödvändigt. De af de i ärendet hörda ortsmyndigheterna med synnerligt eftertryck framhållna skäl i öfrigt för tjänstens bibehållande syntes också vid frågans bedömande vara värda allvarligt beaktande. En förestående reglering af dispaschördistriktet i riket borde alltså enligt kollegii åsikt upptaga ett särskildt norrlandsdistrikt. Ett beslut härom syntes icke behöfva utgöra hinder för att vid nuvarande dispaschörens afgang från tjänsten upptaga frågan om tjänstens indragning till förnyad pröfning efter då sig företeende omständigheter. Mot de sakkunniges förslag om indragning af dispaschörstjänsten i Malmö vid den nuvarande innehafvarens afgang hade kollegium däremot intet att erinra. Om, i enlighet med hvad kollegium sålunda ifrågasatt, dispaschörstjänsten i Härnösand skulle komma att bibehållas, blefve en annan distriktsindelning än den af de sakkunnige föreslagna erforderlig. Och syntes det för sådant fall naturligt, att dispaschörens i Härnösand distrikt bestämdes att omfatta de län, som hittills enligt praxis ntgjorde hans verksamhetsområde, eller Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Kollegium, som, i likhet med de sakkunnige, ansåge, att afsevärda fördelar vore att förvänta af anställande af dispaschörsassistenter, hölle emellertid före, att endast två sådana funktionärer borde anställas, och att dessa lämpligen borde placeras i Stockholm och Göteborg. Genom inrättandet af assistentbefattningar och skyldigheten för dispaschörerna att lämna tillfälle för person, som i öfrigt vore behörig att söka

dispaschörsbefattning, att tjänstgöra såsom biträde hos dispaschören skulle på ett helt annat sätt än nu blifva sörjdt för rekryteringen af dispaschörerna.

I öfrigt har kommerskollegium framställt åtskilliga anmärkningar i fråga om det af de sakkunnige uppgjorda förslagets detaljer, därpå jag emellertid saknar anledning att för närvarande närmare inlåta mig.

Såsom förut nämnts, hade de sakkunnige såsom ett medel att undanröja olägenheten af de dispaschörerna tillkommande arfvodesinkomsternas växlande beskaffenhet ifrågasatt en sådan anordning af dispaschörernas aflöningsförhållanden, att dispaschörerna skulle till statsverket redovisa hälften af de enligt taxan utgående arfvodesbeloppen, mot det att dem tillerkändes fast lön af statsmedel, motsvarande halfva medelbeloppet af arfvodesinkomsterna under ett lämpligt antal år, ehuru af anledning att den dåvarande dispaschören i Stockholm motsatt sig ett sådant förslag frågan om genomförandet häraf ansetts böra för det dåvarande förfalla. Sedan emellertid under loppet af år 1907 bemälde dispaschör afgått ur tjänsten, hafva de sakkunnige den 10 december 1907 till finansdepartementet ingifvit förnyad framställning i ämnet, därvid, jämte det förslag framlagts till vissa af i ärendet gjorda anmärkningar föranledda smärre jämkningar i det tidigare förslaget till stadga för dispaschörerna, nyssberörda fråga ånyo upptagits till behandling.

*Nytt förslag af
de sakkunnige i
skrifvelse den
10 december
1907.*

Med förmälan därvid, hurusom det lämpligaste sättet för den ifrågavarande tankens förverkligande syntes vara att nedsätta arfvodet enligt taxan till ungefär hälften samt belägga det till sökanden utgående exemplaret af dispaschen med stämpel, motsvarande ungefär den andra hälften, hafva de sakkunnige med berörda skrifvelse öfverlämnat, bland annat, af dem utarbetade dels nytt förslag till taxa på arfvode åt dispaschörer dels ock förslag till ändring af vissa delar af då gällande förordning angående stämpelafgiften.

Dessa förslag — af hvilka det förstnämnda torde för öfversiktlighetens skull få biläggas dagens protokoll (Bil. D) — afse, att, jämte det dispaschörerna skulle tillerkännas visst fast arfvode af statsmedel och i sammanhang härmed den dem tillkommande ersättningen enligt taxa nedsättas, för generaldispasch till hälften mot hvad nu är fallet och för partikulierdispasch ännu mera, staten skulle bereda sig godtgörelse för nämnda utgift genom uttagande af stämpelafgift å utfärdade dispascher, så beräknad, att afgiften kunde antagas i stort sedt motsvara berörda utgift. I enlighet härmed skulle dispasch angående gemensamt haveri (generaldispasch), då den utfärdas till part, som begärt dylik utredning, beläggas med stämpel enligt graderad skala på det sätt, att stämpeln skulle utgå med 50 öre för hvarje fulla 100 kronor till och med 10,000

kronor af de värden, hvarå gemensam skada och kostnad fördelats, med 25 öre för hvarje fulla 100 kronor af därpå följande 10,000 kronor af samma värde och med 10 öre för hvarje fulla 100 kronor af öfverskjutande belopp af samma värde, dock att stämpelafgift i intet fall skulle öfverstiga 1,000 kronor, samt handling, innefattande utredning angående ersättningsskyldighet, som på grund af försäkringsaftal kan åligga försäkringsgifvare (partikulierdispasch), dels i enlighet med en på liknande sätt inrättad, ehuru till beloppen betydligt lägre skala, med vissa ören för hvarje fulla 100 kronor af försäkringssumman, dels ock med visst belopp för hvarje fulla 100 kronor af de till grund för beräkningen liggande haveriräkningarnas — med vissa undantag — sammanlagda belopp, dock i intet fall med högre belopp än 500 kronor.

Under förutsättning att de sålunda afgifna förslagen lades till grund för författningsbestämmelser i ämnet, hafva de sakkunnige i sin sistberörda skrifvelse förklarat sig anse, att dispaschörernas årliga aflöning skäligen borde sättas till 5,000 kronor för en hvar af dispaschörerna i Stockholm och Göteborg. Under de nuvarande dispaschörernas i Härnösand och Malmö återstående tjänstetid syntes däremot under nämnda förutsättning en aflöning af 2,000 kronor årligen till den förre och 1,000 kronor om året till den senare få anses tillräcklig.

Kommerskollegii utlåtande den 18 december 1907.

Kommerskollegium, som genom nådig remiss anbefallts att i anledning af de sakkunniges sistnämnda skrifvelse och förslag afgifva förnyadt underdånigt utlåtande i ärendet, har den 18 december 1907 afgifvit sådant yttrande och därvid anfört hufvudsakligen följande.

Mot det af de sakkunnige i deras ifrågavarande skrifvelse föreslagna aflöningssystemet i fråga om dispaschörerna hade kollegium för sin del icke något att i princip erinra. Det syntes emellertid vara önskligt, att redovisningen af de stämpelmedel, som dispaschörerna hade att förvalta, ägde rum i enlighet med särskilda bestämmelser, som möjliggjorde kontroll, att stämpelbeläggningsen blifvit riktigt verkställd. Ehuru något detaljeradt förslag till sådana bestämmelser icke syntes påkalladt från kollegii sida, ansåge sig kollegium böra framhålla, att, för vinnande af erforderlig kontroll i förevarande afseende, den kontrollerande myndigheten borde få del af det hos dispaschören förvarade exemplaret af dispascherna eller åtminstone af vissa delar af desamma i afskrift. Hvad beträffade de af de sakkunnige nu ifrågasatta fasta lönebeloppen för dispaschörerna i Stockholm och Göteborg, så syntes dessa, äfven om distrikten bestämdes på sätt kollegium tidigare förordat, icke vara för höga. Under förutsättning af en dylik fast aflöning syntes man å andra sidan icke heller behöfva befara, att de med dessa dispa-

schörstjänster förenade inkomster skulle visa sig vara för otillräckliga för att locka skickliga sökande till tjänsterna.

De löner, som, under förutsättning af dispaschörstjänsternas i Härnösand och Malmö indragning, föreslagits för de nuvarande innehafvarna af tjänsterna, syntes få anses utgöra skälig godtgörelse för den minskning i deras inkomster, som måste blifva en följd af den föreslagna ändringen af taxan. För den händelse däremot, att, på sätt kollegium i sitt föregående utlåtande i ärendet hemställt, ett särskildt distrikt för Norrland komme att äfven för framtiden bibehållas, vore den för dispaschören i Härnösand ifrågasatta lönen af 2,000 kronor om året gifvetvis för liten. Då arbetet inom detta distrikt åtminstone under de närmaste åren kunde förväntas blifva af ringare omfattning än i Stockholms och Göteborgs distrikt, behöfde dock lönen i det förstnämnda icke sättas så högt som i de båda sistnämnda. Ännu ett skäl för sänkning af beloppet finge anses vara för handen uti den omständigheten, att, om, såsom kollegium förutsatte, dispaschören i Härnösand icke skulle vara skyldig att hålla biträde, han icke kunde antagas behöfva vidkännas så stor utgift för tjänstelokal som dispaschörerna i Stockholm och Göteborg. Bestämmandet af hans lön borde blifva beroende af storleken af de arfvoden, som enligt den af de sakkunnige sist föreslagna taxan kunde beräknas för honom under ett år. Då enligt de af dispaschörerna till de sakkunnige lämnade, i motiven till dessas tidigare förslag återgifna uppgifter angående deras inkomster under åren 1900—1904, dessa, i hvad anginge dispaschören i Härnösand, under nämnda år uppgått till i medeltal något öfver 3,000 kronor om året och inkomsterna på grund af taxa, äfven med den af de sakkunnige därutinnan senast föreslagna reduktionen, kunde antagas komma att belöpa sig till minst 1,500 kronor om året, ansåge kollegium, att dispaschörens i Härnösand fasta lön — under förutsättning af tjänstens bibehållande efter nuvarande innehafvarens afgang — borde bestämmas till 4,000 kronor om året. Om så komme att ske, syntes grundad anledning till förhoppning finnas till erhållande af kompetenta innehafvare af tjänsten, helst dessa, innan arbetet ökats något mera afsevärdt, i sammanhang hvarmed inkomsterna stege, säkerligen utan men för tjänsten kunde hafva någon verksamhet bredvid densamma.

Efter nådig remiss har jämväl statskontoret, såvidt angår de sakkunniges förslag till ändringar i gällande förordning angående stämpelafgiften, den 20 februari 1908 afgifvit underdånigt utlåtande i ärendet. Statskontoret har härvid anfört följande.

Statskontorets
utlåtande den
20 februari
1908.

Hufvudsyftet med de af de sakkunnige förordade anordningarna syntes hafva varit att, med bibehållande i det hela af nu rådande aflöningssystem, eller att dispaschörens besvär borde till fullo godtgöras af dem, som anlidade honom, bereda dispaschör en så till vida tryggare ställning, att inkomsterna komme att blifva jämnare fördelade än hvad nu vore händelsen. Detta syfte kunde emellertid enligt statskontorets uppfattning mycket väl ernås, utan att därför vore nödigt att förvandla en del af det enligt taxan utgående dispaschörsarfvodet i stämpelafgift. De härutinnan föreslagna bestämmelserna måste nämligen enligt statskontorets mening anses tjäna ett för stämpelbeskattningen i öfrigt ganska främmande syfte, i det de skulle hafva sin egentliga grund i och därför komma att stå i ett nödvändigt samband med bestämmelserna i en taxa, hvars satser icke vore underkastade Riksdagens beslutande-rätt. Å andra sidan skulle sådana i stämpelförordningen fastslagna skattesatser kunna komma att utgöra hinder för vidtagande af jämkningar i taxan, hvilka, af omständigheterna påkallade, eljest lätt komme till stånd. Förslaget att stämpelbelägga dispasch hade tillkommit hufvudsakligen med tanke på den kontroll, som härigenom borde vinnas. Det vore dock uppenbart, att någon verklig kontroll i berörda afseende icke skulle åstadkommas, med mindre ytterligare stadganden infördes, såsom om användande af dubbla beläggningsstämplar, i samband med ett redovisningssystem, jämförligt med det, som vore påbudet beträffande vissa af underrätternas protokoll. Statskontoret ansåge emellertid, att det väsentliga syftet med föreliggande förslag borde kunna vinnas, därest, i samband med införande af bestämda årsarfvoden af statsmedel åt dispaschörerna, att utgå från ett för ändamålet å sjunde hufvudtiteln uppfördt bestämdt anslag, dem ålades skyldighet dels att i början af hvarje kalenderkvartal till statskontoret inleverera hälften eller annan efter det fasta arfvodets storlek afpassad andel af de under det gångna kvartalet enligt taxa influtna arfvodesbeloppen, dels ock att inom utgången af januari månad hvarje år till kommerskollegium afgifva specificerad och, i den mån sådant kunde ske, verificerad redogörelse för alla under det senast föregående året enligt taxa debiterade och uppburna dispaschörsarfvoden. De till statskontoret inlevererade arfvodesandelarna syntes lämpligen böra uppdebiteras under inkomsttiteln: extra uppbörd.

*Departementis-
chefens
anförande.*

Ett ändamålsenligt ordnande af dispaschörsväsendet är en angelägenhet af icke ringa betydelse för sjöfarten och det allmänna. Enligt sjölagen har dispaschör, hvilkens i form af dispasch meddelade beslut, därest detsamma ej vid domstol öfverklagas, ländes till efterrättelse och

är för parterna bindande, att i första hand pröfva och afgöra spörsmål af grannliga och ofta nog synnerligen invecklad och svårlöst natur. Ej sällan stå ock vid bedömande af hithörande frågor högst betydande värden och stora ekonomiska intressen på spel. Ofta nog ställas därför ganska stora anspråk på dispaschörens skicklighet och omdömesförmåga. Med hänsyn såväl till nu berörda förhållanden som ock med afseende å den ganska speciella utbildning, som för utöfningen af dispaschörsbefattning erfordras, är det tydligen af vikt att sörja för en god rekrytering af ifrågavarande tjänstemannakår. Det syfte, som ligger till grund för samtliga i förevarande ämne nu gjorda framställningar — att höja och stärka dispaschörernas ställning — synes mig därför värdt allt beaktande.

Det af de sakkunnige framlagda förslaget till stadga för dispaschörerna i riket synes mig ock i väsentliga delar väl ägnadt att läggas till grund för lagbestämmelser i ämnet. I likhet med de sakkunnige synes mig sålunda till en början tydligt, att för ernående af det åsyftade målet antalet dispaschörsbefattningar inom riket bör sålunda begränsas, att dessa kunna på en gång bereda sina innehafvare tillräckligt arbete i tjänsten, så att denna må kunna utgöra deras egentliga och hufvudsakliga uppgift, och tillika skänka sin innehafvare en tillräckligt god utkomst, för att dugliga och fullt kvalificerade personer må kunna finna med sin fördel förenligt att däråt mera uteslutande ägna sig. Härmed sammanhänger ock, att dispaschörerna böra erhålla vissa bestämda tjänstgöringsområden, inom hvilka de, med uteslutande af andra, äga utöfva sin verksamhet.

Enär den i ärendet förebragta utredningen i fråga om omfattningen af göromålen vid de särskilda dispaschörsbefattningarna och därmed förenade inkomster endast afser tiden till och med år 1904, har jag från vederbörande dispaschörer låtit infordra uppgifter i berörda hänseenden jämväl för tiden därefter; och torde en i tabellform verkställd sammanfattning af berörda uppgifter få såsom bilaga fogas vid dagens protokoll (Bil. E).

Vid öfvervägande af de genom den i ärendet åvägabragta utredningen upplysta förhållanden har jag, hvad särskildt beträffar dispaschörsbefattningen i Malmö, kommit till den uppfattningen, att densamma icke med det begränsade tjänsteområde, som hittills ansetts tillkomma innehafvaren däraf, lämnat eller för framtiden kan förväntas lämna tillräckligt material för att hufvudsakligen upptaga en särskild tjänstemans tid och arbetskraft. En utvidgning af detta område på de öfrigas bekostnad har icke heller synt mig af förhållandena påkallad eller eljest för vinnande af det mål, som med den ifrågavarande reformen afses, ändamålsenlig.

Hvad angår frågan om dispaschörsbefattningen i Härnösand, har, såsom af det föregående framgår, från norrländskt håll med en viss styrka framhållits önskvärdheten däraf, att ett särskildt distrikt för Norrland fortfarande komme att bibehållas. Till stöd för denna uppfattning, hvilken jämväl vunnit tillslutning från kommerskollegii sida, har hufvudsakligen åberopats den alltjämt fortgående tillväxten i sjöfarten på Norrland äfvensom den kraftiga utvecklingen af Norrlands industri och denna landsdels i följd däraf alltjämt ökade konsumtionsförmåga. Dessa förhållanden utgöra visserligen ett glädjande faktum, hvars betydelse för den nu föreliggande frågan naturligen icke bör underskattas. Vid en närmare undersökning af frågan har jag emellertid icke kunnat komma till den uppfattning, att förhållandena, sådana de hittills gestaltat sig, tillräckligt motivera bibehållandet af en särskild dispaschörsbefattning för Norrland, därest denna skall, på sätt med nu förevarande förslag åsyftas, lämna sin innehafvare så pass tillräckligt med arbetsmaterial, att han däri skall finna sin hufvudsakliga sysselsättning, eller tillräcklig inkomst, för att äfven för framtiden en duglig och fullt kvalificerad person skall finna med sin fördel förenligt att däråt ägna sitt egentliga arbete.

Antalet dispascher, som ankommit på den nuvarande dispaschören i Härnösand handläggning, utgjorde, enligt hvad af de sakkunnige inhämtade uppgifter framgår, under femårsperioden 1900—1904 i medeltal omkring 8 om året, däraf 6 à 7 s. k. generaldispascher, samt under perioden 1905—1908 ungefär detsamma. Om nu än, såsom dispaschören i Härnösand framhållit, det må vara sant, att dispaschernas antal icke i och för sig utgör en tillförlitlig mätare på göromålen omfattning, i ty att godsemottagarnas eller de i dispaschen ingående konossementens antal därvid spelar en viktigare roll, samt af dylik anledning det med dispaschörsbefattningen i fråga förenade arbete måhända är mera omfattande än man af nyssberörda siffror kunde tro sig äga anledning förvänta, synes mig likväl däraf uppenbart framgå, att göromålen vid befattningen icke kunna antagas som regel lämna tillräckligt material för en dugande tjänstemans uteslutande eller hufvudsakliga arbetskraft.

Ser man åter på de med befattningen hittills förenade inkomster, synas dessa visserligen under den tid, de sakkunniges utredning afser, hafva i stort sedt befunnit sig i stigande. Medan desamma sålunda år 1900 utgjorde endast 1,844 kronor, hade desamma år 1904 stigit till 2,731 kronor; och ansåg man sig vid tiden för utredningens verkställande kunna förvänta, att inkomsterna af tjänsten skulle år 1905 uppgå till minst 6,000 kronor. Detta antagande visade sig ock riktigt,

men nedgingo inkomsterna, enligt hvad de inhämtade uppgifterna visa, år 1906 till endast 832 kronor för att det följande året, 1907, stiga till 4,079 kronor men år 1908 åter sjuuka till 2,530 kronor. Berörda siffror synas mig tydligt gifva vid handen, att befattningen icke, sådan densamma nu är ordnad, kan som regel skänka en person med de kvalifikationer, man anser sig böra hos dess innehafvare fordra, tillräcklig inkomst, utan att befattningen mer eller mindre måste erhålla karaktären af en bisyssla, något som gifvetvis å en ort, sådan som här är i fråga, där tillgången på sökande till en befattning af ifrågavarande slag naturligen måste antagas blifva tämligen begränsad och möjlighet till erhållande af annan inbringande sysselsättning vid sidan af dispaschörsbefattningen måhända icke alltid i afsevärd utsträckning står till buds, lätteligen kan medföra än större olägenhet än å en större plats, där andra förhållanden i nyss angifna hänseenden äro rådande.

Nu är visserligen föreslaget, att med dispaschörsbefattningarna skulle förenas fast arfvode till skäligt belopp, hvarigenom naturligen ifrågavarande tjänstemäns ställning skulle i viss mån förbättras. Berörda förslag är emellertid, särskildt i den form, detsamma gifvits i de sakkunniges sista framställning, icke så mycket förestafvadt af den uppfattningen, att ersättningen för dispaschörernas arbete enligt nu gällande taxa är i förhållande till arbetsbördan i allmänhet för låg utan hufvudsakligen af ett behof att åstadkomma större jämnhet och stadga i dessa tjänstemäns afföningsförhållanden och därmed ökad garanti för kårens ändamålsenliga rekrytering. Förslaget i fråga är ock, som nämnt, kombineradt med förslaget om en sänkning i ersättningen enligt taxa till ungefär hälften eller för vissa förrättningar — de där dock i förevarande afseende spela en jämförelsevis mindre roll — än mindre af de belopp, hvarmed densamma nu utgår. Därest sistnämnda förslag genomföres, hvilket med afseende å hvad jag nyss erinrat måste anses såsom ett villkor för tilldelande åt dispaschörerna af mera afsevärda fasta arfvoden, torde sålunda den på grund af taxan inflytande inkomsten för dispaschören i Härnösand, hvilken under de senaste nio åren uppgått till i medeltal 3,257 kronor, icke kunna beräknas till i genomsnitt mera än högst omkring 1,700 kronor om året eller, efter afdrag af omkostnaderna vid befattningen, åtskilligt lägre.

Därest under sådan förutsättning befattningen skulle göras tillräckligt indräktig för att kunna antagas äfven för framtiden blifva någorlunda begärlig för personer med önskvärd duglighet och förmåga, måste, såsom ock kommerskollegium framhållit, det fasta arfvodet sättas afsevärdt högre än de sakkunnige, under förutsättning af tjänstens

indragning efter nuvarande innehafvarens afgang, för öfvergångstiden tänkt sig och sålunda äfven proportionsvis vida högre än för motsvarande befattningar i Stockholm och Göteborg. En sådan åtgärd synes emellertid icke böra ifrågakomma, med mindre att det kunde påvisas, att befattningen måste anses vara för allmänhetens betjänande på ett tillfredsställande sätt oundgängligen behöflig, eller antagas kunde, att förhållandena i öfrigt inom ifrågavarande del af landet i nu förevarande afseende vore af en så säregen natur, att en särskild tjänsteman där icke kunde utan svårare olägenhet undvaras. Något sådant synes mig emellertid den föreliggande utredningen ingalunda gifva vid handen. Tvärtom torde man, med den utveckling, samfärds- och kommunikationsmedlen med Norrland i senare tider erhållit, med skäl kunna antaga, att dispaschören i Stockholm må kunna utan svårighet ombesörja äfven de göromål, som nu tillkomma motsvarande tjänsteman i Härnösand, helst i fall, på sätt de sakkunnige föreslagit, en aflönad assistent med befogenhet och skyldighet att handlägga sådana ärenden, som af dispaschören själf icke medhinnas, ställes vid hans sida.

Med hvad jag nu yttrat vill jag naturligtvis icke hafva förnekat, att inom en måhända icke alltför aflägsen framtid förhållandena kunna gestalta sig så, att på grund af sjöfartens fortgående tillväxt och i följd däraf ökade göromål för dispaschörerna det kan finnas lämpligt eller nödigt att upprätta en eller möjligen flera ytterligare dispaschörsbefattningar än de två, som i det nu ifrågavarande förslaget äsyftas, och att till äfventyrs därvid inrättande af en sådan befattning speciellt för Norrland kan finnas erforderlig. För närvarande eller inom den närmaste framtiden anser jag däremot af skäl, jag redan anført, en sådan befattning icke vara behöflig.

I likhet med de sakkunnige har jag därför stannat vid den uppfattningen, att, därest fullt ändamålsenliga anordningar i förevarande afseende skola ernås, dispaschörernas antal bör, åtminstone tillsvidare, begränsas till två, stationerade den ene i Stockholm och den andre i Göteborg, såsom varande de orter, där landets handel och sjöfart hittills företrädesvis koncentrerats.

Att emellertid indragning af de båda dispaschörsbefattningar, hvilka sålunda ansetts öfverflödiga, icke bör ifrågakomma annorledes än i mån af de nuvarande tjänstinnehafvarnes afgang, är gifvet.

Så länge dessa befattningar bibehållas, böra desamma ock uttryckligen tillerkännas de tjänsteområden, hvilka enligt hittills rådande praxis ansetts tillhöra dessa.

De sakkunniges förslag till distriktsindelning i öfrigt synes mig i hufvudsak ändamålsenligt. Därest den af mig uttalade uppfattningen vinner gillande och i enlighet härmed äfven dispaschörsbefattningen i Härnösand vid den nuvarande innehafvarens afgang indrages, torde i samband därmed böra tagas under öfvervägande, huruvida icke det för dispaschören i Stockholm föreslagna tjänsteområdet bör, på sätt ock i ärendet blifvit ifrågasatt, till vinnande af skälig utjämning såväl i arbetsbördasom inkomst af befattningarna, minskas med ett eller annat af de län, som enligt de sakkunniges förslag skulle tillhöra dennes distrikt, samt detta eller dessa län öfverföras till Göteborgsdistriktet — en åtgärd, som emellertid synes förutsätta en något närmare utredning än som för närvarande föreligger.

Hvad förslaget till stadga angående dispaschörerna i riket innehåller rörande kompetensfordringar, sättet för dispaschörs tillsättande, sådan tjänstemans skyldigheter m. m. synes mig, som antydt, i allmänhet innebära härutinnan lämpliga och ändamålsenliga föreskrifter, om ock, såsom jämväl af kommerskollegium och andra af de hörda myndigheterna påpekats, ändringar och jämkningar i en del detaljer erfordras.

För att möjliggöra en tillfredsställande rekrytering af dispaschörsbefattningarna, bereda tillgång till skickliga och i facket tillräckligt utbildade vikarier eller efterträdare äfvensom för att trygga en snabb och säker handläggning af de på dispaschörernas handläggning ankommande ärenden hafva de sakkunnige, som nämndt, föreslagit inrättande af s. k. dispaschörsassistentbefattningar.

Detta förslag, hvilket synes mig vara af väsentlig betydelse för den ifrågavarande reformens effektivitet och utgöra en viktig förutsättning för indragning af dispaschörsbefattningarna i Malmö och Härnösand, anser jag mig böra på det lifligaste tillstyrka.

Att under nuvarande förhållanden ej sällan stora svårigheter mött att erhålla lämpliga vikarier eller ersättare för dispaschörerna, är redan förut framhållet. Att så är fallet, är icke heller ägnadt att väcka förvåning. De göromål, som åligga dispaschörerna, kräfva nämligen på grund af sin beskaffenhet, utom teoretiska förkunskaper, en längre tids praktisk utbildning i facket under ledning af därutinnan förfarna personer. Att emellertid dugliga och skickliga personer, lämpade att inträda såsom vikarier eller efterträdare för dispaschörerna, icke kunna finnas villiga att utan erhållande af en mera fast, aflönad ställning under någon längre tid ägna sig åt ifrågavarande tämligen speciella verksamhetsområde, är ganska naturligt. Genom inrättande af fasta assistentbefattningar synes det emellertid såsom om denna olägenhet borde kunna

på ett tillfredsställande sätt afhjälpas. Med de ökade göromål, som efter indragningen af dispaschörsbefattningarna i Härnösand och Malmö äro inom de återstående distrikten att förvänta, torde ock den tillgång till förstärkning i dugande arbetskrafter, som därigenom skulle tillföras dispaschörerna, vara, i hvarje fall tidtals, då göromålen mera än vanligt hopa sig — något som på grund af sakens natur vid befattningar af ifrågavarande slag gifvetvis understundom ej kan förekommas — synnerligen väl behöflig, att icke säga nödvändig.

Hvad de sakkunnige föreslagit i fråga om sättet för dessa befattningars tillsättande samt om dispaschörsassistenternas befogenheter och skyldigheter m. m. finner jag i allmänhet väl grundadt och af beskaffenhet att i hufvudsak böra godkännas.

På sätt redan anförts, är jag med de sakkunnige ense därom, att dispaschörernas aflöningsförhållanden böra om möjligt så anordnas, att dugliga och på området väl utbildade personer kunna förväntas eftersträfvat dessa befattningar och däråt ägna åtminstone sitt hufvudsakliga arbete och intresse.

Väl gifver den gjorda utredningen vid handen, att äfven under nuvarande förhållanden de särskildt med dispaschörsbefattningen i Stockholm förenade årliga inkomsterna i allmänhet icke äro obetydliga och jämväl vid dispaschörsbefattningen i Göteborg under vissa år uppgått till ganska afsevärda belopp. Enligt af dispaschörerna de sakkunnige på begäran meddelade och i motiven till deras förslag intagna uppgifter uppgingo sålunda *bruttoinkomsterna* vid dispaschörsbefattningen i Stockholm under åren 1900—1904 till i medeltal 11,341 kronor om året. Vid motsvarande befattning i Göteborg hafva enligt samma uppgifter under tioårsperioden 1894—1903 inkomsterna, *efter afdrag af därmed förenade omkostnader*, likaledes i medeltal, utgjort 6,133 kronor för år räknadt. Under hela perioden 1900—1908 hafva, enligt hvad af nämnda uppgifter, jämförda med af mig införskaffade kompletterande upplysningar framgår, bruttoinkomsterna af dispaschörsbefattningen i Stockholm i medeltal utgjort något öfver 10,000 kronor om året. Huru det härutinnan förhåller sig med motsvarande befattning i Göteborg, framgår ej lika tydligt, enär de lämnade uppgifterna för de senare åren afse brutto- men för de tidigare nettoinkomsterna. Efter en ungefärlig beräkning att döma, torde emellertid bruttoinkomsterna vid sistnämnda befattning — däri inberäknadt ett från Göteborgs stad sedan åtskilliga år tillbaka utgående bidrag af 300 kronor om året — under den nyssnämnda perioden kunna i medeltal uppskattas till något öfver 7,000 kronor för år räknadt.

Härvid är emellertid att märka, att inkomsterna af ifrågavarande

befattningar, såsom af det anförda framgår, äro mycket växlande från det ena året till det andra, att dispaschör icke har någon rätt till pension och, då han i följd af sjukdom eller annan anledning icke kan förrätta sin tjänst, icke är berättigad att åtnjuta någon del af de med tjänsten förenade inkomsterna; allt omständigheter, som naturligen äro ägnade att i viss mån försvaga dessa tjänstemäns ställning.

På egen bekostnad måste dessutom dispaschör anskaffa det biträde för renskrifning och annat arbete, som kan erfordras. Någon föreskrift om skyldighet för dispaschör att hafva tjänsterum viss tid tillgängligt för allmänheten — på sätt föreliggande förslag till stadga innehåller — har icke hittills förefunnits, men detta oaktadt torde i allmänhet dispaschörerna åtminstone under den senare tiden hafva ansett erforderligt och lämpligt att i och för sin beröring med allmänheten förse sig med särskild tjänstelokal. Hvad sålunda redan nu är regel torde blifva en nödvändighet med inrättandet af dispaschörsassistentbefattningar och med ett antagande af den föreslagna bestämmelsen om skyldighet för dispaschör att bereda person, som i öfrigt är behörig att söka dispaschörsbefattning, tillfälle att såsom biträde vid dispaschörens tjänstegöromål förvärfva för dispaschörsbefattnings sökande erforderlig färdighet i dispaschers upp- rättande.

Enligt hvad dispaschörerna i Stockholm och Göteborg uppgifvit, uppgå omkostnaderna för skötandet af deras befattningar numera till i genomsnitt omkring 3,000 kronor om året för dem hvar. Äfven med afdrag af detta belopp kan visserligen, hvad dispaschören i Stockholm beträffar, resultatet förefalla skäligen tillfredsställande. Tager man emellertid hänsyn till den med ifrågavarande inkomst förenade osäkerheten, frånvaron af pensionsrätt m. m., blir emellertid värdet af denna inkomst, jämförd med motsvarande löneinkomst för ordinarie innehafvare af statstjänst, icke så litet reduceradt. Hvad angår dispaschörsbefattningen i Göteborg, synes den behållna inkomsten däraf under nuvarande förhållanden i allmänhet vara väl låg för att där kunna påräkna att äfven framgent få platsen besatt med lämplig innehafvare.

En af de mest framträdande olägenheterna med det nuvarande aflöningsystemet är emellertid, såsom flere gånger erinrats, den därmed förbundna ojämnheten i de med ifrågavarande befattningar förenade inkomsterna. Af de inhämtade uppgifterna framgår sålunda exempelvis, att år 1905 dispaschörens i Stockholm bruttoinkomster af befattningen uppgingo till endast 7,128 kronor men andra år till närmare 11,000 kronor eller mera samt dispaschörens i Göteborg enahanda inkomster år 1906 till 5,937 kronor, år 1907 till 12,357 kronor och år 1908 till 6,129 kronor.

Det lämpligaste sättet att undanröja härmed förknippade olägenheter synes mig vara att, på sätt de sakkunnige föreslagit, tilldela dispaschörerna ett fast arvode af statsmedel till lämpligt belopp och samtidigt sänka ersättningen för verkställda förrättningar enligt taxan. En sådan åtgärd synes mig ock, då dispaschörerna otvifvelaktigt äro att anse såsom statstjänstemän, hvilka fylla en allmän, i lag föreskrifven funktion, jämväl principiellt sedt riktig och utom den nyss angifna fördelen af större stadga och trygghet i desse tjänstemäns ställning äfven innebära en lättnad för handel och sjöfart, som i fall, hvilka här äro i fråga, måste anses högeligen befogad.

De sakkunniges senast framlagda förslag går, som nämndt, i nu förevarande hänseende därpå ut, att den nu bestämda ersättningen åt dispaschör för verkställd dispasch enligt taxa skulle, hvad beträffar så kallad generaldispasch, nedsättas till hälften och vid så kallad partikulierdispasch ännu mera. Under förutsättning att en sådan förändring kommer till stånd, synes mig de af de sakkunnige för dispaschörerna i Stockholm och Göteborg senast föreslagna fasta arvoden, eller 5,000 kronor för dem hvar, icke vara för högt tilltagna.

Någon exakt beräkning af den behållna inkomst, som efter genomförande af de sålunda ifrågasatta förändringarna skulle komma att blifva med dessa befattningar förenad, låter sig visserligen icke göra. Läger man förhållandena under perioden 1900—1908 till grund för beräkningen, torde emellertid under nämnda förutsättningar *behållna* årliga inkomsten af dispaschörsbefattningen i Stockholm kunna beräknas till i medeltal ungefär samma belopp, hvartill densamma under senare åren i medeltal uppgått, eller något öfver 7,000 kronor, och af motsvarande befattning i Göteborg till omkring 5,500 kronor, däri inräknadt stadens förut oförmälda bidrag. Efter indragningen af dispaschörsbefattningarna i Malmö och Härnösand skulle emellertid inkomsterna för dispaschörerna i Stockholm och Göteborg gifvetvis komma att ökas. Denna ökning, hvilken under förutsättning af den föreslagna ändringen af taxan dock, såvidt nu kan beräknas, knappast torde komma att uppgå till i medeltal högre belopp än för den förre till omkring 1,500 kronor och för den senare till vid pass 800 kronor om året eller möjligen något därutöver, torde dock icke kunna anses annat än såsom en jämförelsevis ringa ersättning för det ökade arbete, som därigenom kommer att åläggas dem. Därest, på sätt jag förut antydt, i samband med indragningen en jämkning i distriktsindelningen beträffande de återstående distrikten kommer till stånd, kommer däraf, som nämndt, en utjämning i aflöningsförhållandena mellan de båda återstående distrikten att blifva en följd.

Därest taxan ändras på föreslaget sätt, torde däraf följa, att äfven

de nuvarande innehafvarna af dispaschörsbefattningarna i Malmö och Härnösand härför bör beredas skälig ersättning; och synes detta lämpligast ske på enahanda sätt som beträffande de öfriga dispaschörerna eller medelst tilldelande äfven åt dem för deras återstående tjänstetid af ett fast arvode af statsmedel till lämpligt belopp. Hvad beträffar de af de sakkunnige i sådant afseende föreslagna belopp, eller för dispaschören i Härnösand 2,000 kronor och för dispaschören i Malmö 1,000 kronor, mot hvilka belopp kommerskollegium under förutsättning af befattningarnas indragning icke haft någon anmärkning att framställa, synas mig desamma med hänsyn till hittills rådande förhållanden lämpliga och väl afvägda.

Dispaschörsassistenterna skulle, som nämndt, enligt de sakkunniges förslag endast mera undantagsvis äga uppbära andel i dispaschörsarvode enligt taxa och således hufvudsakligen aflönas af statsmedel, och hafva de sakkunnige i sådant afseende föreslagit ett fast arvode af 2,000 kronor för dem hvar. Mot detta förslag, hvilket synes mig ändamålsenligt och lämpligt, har jag icke något att erinra.

Såsom förut nämnts, hafva de sakkunnige i sitt senast afgifna yttrande föreslagit, att, jämte det den dispaschör tillkommande ersättning för verkställd dispasch skulle sänkas till ungefärligen hälften mot hvad nu är fallet och i samband därmed dispaschör tillerkännas fast arvode af statsmedel, till sökande utfärdad dispasch skulle beläggas med stämpel, så beräknad, att stämpelafgiften kunde antagas i genomsnitt ungefärligen motsvara den i den nya taxan bestämda ersättningen.

Berörda förslag utgår från den förutsättningen, att de rättssökande parterna eller således de, som anlita dispaschör, skulle fortfarande såsom hittills vidkännas kostnaden för hans arbete och staten således endast träda emellan för att åstadkomma en jämnare och i viss mån tryggare inkomst för ifrågavarande tjänstemän men därför genom stämpelbeskattning å utfärdade dispascher bereda sig godtgörelse.

På sätt redan förut antydts, är jag emellertid af den uppfattning, att, då dispaschörsinstitutionen är en i lag fastslagen institution, hvilken allmänheten i vissa fall är skyldig att anlita och som har en synnerligen viktig allmän funktion att fylla, den naturligaste och med nutida åskådning bäst öfverensstämmande anordningen är, att dessa tjänstemän, likasom flertalet andra statstjänare, också aflönas, åtminstone till en mera väsentlig del, af staten, om än det med hänsyn till hittills rådande förhållanden må anses befogadt att åtminstone tillsvidare fortfarande till en del för dispaschörernas aflönande anlita samma utväg som hittills.

Förslaget att staten skulle på nyss angifvet sätt uttaga ersättning för de fasta arfvodena synes mig därför ur rent principiell synpunkt knappast vara att anbefalla. Därtill kommer, att ifrågavarande förslag, hvilket tilläfventyrs skulle, på sätt kommerskollegium erinrat, fordra meddelande af särskilda bestämmelser i syfte att kontrollera, att den staten tillkommande stämpeluppbörden blefve till statskassan vederbörligen inlevererad, äfvensom, då staten ju icke borde genom stämpelbeskattningen i fråga uttaga mera än som kunde anses ungefärligen motsvara de fasta arfvodenas belopp, förutsätter en allt som oftast återkommande reglering af dispaschörernas aflöningsförhållanden, säkerligen i tillämpningen skulle verka synnerligen ojämnt och förefalla mer än behöfligt inveckladt. Med afseende härå och då, på sätt statskontoret erinrat, en dylik anordning jämväl skulle innebära en för vår lagstiftning angående stämpelbeskattningen hittills helt och hållet främmande princip, finner jag icke tillräcklig anledning föreligga att biträda ifrågavarande förslag.

Af hvad jag nu och förut anfört följer ock, att jag icke heller anser mig böra ansluta mig till den framkastade tanken att, i stället för den ifrågasatta stämpelbeskattningen af utfärdade dispascher, i enahanda syfte ålägga dispaschörerna att till statsverket redovisa viss andel af inflytande ersättning för upprättade dispascher enligt taxa, ett förslag, som gifvetvis förutsätter taxans bibehållande i hufvudsakligen enahanda skick som hittills.

Med hvad jag nu anfört vill jag däremot icke hafva yttrat mig om lämpligheten af en eventuell stämpelbeskattning af utfärdade dispascher i det syfte, som eljest i fråga om stämpelafgifter för vederbörande statsmyndigheters expeditioner förekommer, en åtgärd som emellertid, såsom tjänande ett helt annat ändamål än som med det nu afhandlade förslaget åsyftas, icke har med den nu föreliggande frågan att skaffa.

De arfvoden af statsmedel, som, enligt hvad af mig tillstyrkts, skulle tillkomma dispaschörer och dispaschörsassistenter, torde lämpligen böra uppföras under riksstatens sjunde hufvudtitel under form af ett extra anslag, i hvilket afseende framställning till Riksdagen torde böra göras.

Då den af mig tillstyrkta förändrade organisationen af dispaschörsväsendet äfvensom utfärdandet af stadga för dispaschörerna jämte ändringen af den för dem gällande taxan gifvetvis är beroende af det beslut, Riksdagen i nyssberörda hänseende må komma att fatta, anhåller jag att framdeles, sedan Riksdagen meddelat sitt beslut i ämnet, få åter anmäla ärendet i och för vidtagande af de administrativa åtgärder, som då må kunna ifrågakomma.»

De i statsrådsprotokollet omförmälda bilagor äro af följande lydelse:

Bil. A.

Förslag

till

Stadga

angående dispaschörerna i riket.

§ 1.

I hvardera af städerna Stockholm och Göteborg skall finnas anställd en dispaschör. Dispaschörens i Stockholm tjänstgöringsområde skall omfatta Stockholms stad samt Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gottlands, Blekinge, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gäfneborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Öfriga län i riket skola utgöra dispaschörens i Göteborg tjänstgöringsområde.

Till hvardera dispaschörens biträde anställes en dispaschörsassistent.

§ 2.

Dispaschör förordnas af Konungen.

Då dispaschörsbefattning blifvit ledig, skall magistraten i den stad, där ledigheten inträffat, ofördröjligen därom utfärda kungörelse med underrättelse om tiden, trettio dagar från kungörelsens utfärdande, då ansökan att varda till befattningen antagen bör till magistraten ingifvas. Denna kungörelse skall anslås å stadens rådhus samt införas i de allmänna tidningarna. Efter ansökningstidens utgång skall magistraten angående de sökandes skicklighet och lämplighet inhämta yttrande från handels- och sjöfartsnämnden i staden samt från de styrelser för sjöförsäkringsbolag, som därstädes hafva sitt säte. Anmäler i anledning af den inträffade ledigheten annat svenskt sjöförsäkrings-

bolags styrelse, att den önskar yttra sig öfver ansökningarna, skall magistraten jämväl inhämta dess yttrande. Sedan yttrandena inkommit, eller tid, som därför varit förelagd, gått till ända, skall magistraten upprätta förslag till tjänstens återbesättande samt i Stockholm genom Öfverståthållareämbetet och i Göteborg genom Konungens befallningshafvande insända detsamma jämte alla handlingarna i ärendet till Kungl. Maj:t.

Dispaschörsassistent förordnas för en tid af två år i sänder af magistraten i staden, sedan tjänsten förut kungjorts ledig på sätt här ofvan stadgats rörande tillsättande af dispachörsbefattning. Rörande de sökandes skicklighet och lämplighet skall jämväl innan ärendet afgöres, yttrande infordras från handels- och sjöfartsnämnden samt dispaschören, äfvensom från de styrelser för sjöförsäkringsbolag, som i anledning af ledigheten anmält sig vilja afgifva yttrande.

Magistraten äger äfven att, då dispaschör eller dispaschörsassistent af sjukdom eller annat giltigt förfall är hindrad att tjänsten utöfva eller då han enligt 14 paragrafen äger åtnjuta ledighet från tjänsten, förordna annan skicklig person att under tiden befattningen bestrida. Vid dispaschörs eller dispaschörsassistents afgang från sin befattning skall jämväl magistraten meddela förordnande om tjänstens uppehållande, tills densamma kan varda i laga ordning tillsatt.

Innan förordnande i nu nämnda fall meddelas, skall yttrande och förslag därtill inhämtas i de fall, då förordnandet gäller dispaschörsbefattning, från handels- och sjöfartsnämnden och i andra fall från dispaschören.

§ 3.

För behörighet att söka dispaschörs- eller dispaschörsassistentbefattning erfordras, att sökanden råder öfver sig och sitt gods, att han fullgjort hvad för behörighet att utöfva domarämbetet är föreskrifvet, att han genom intyg af lärare i lefvande språk vid universitet eller allmänt läroverk visat sig äga de för dispaschörstjänsts utöfvande erforderliga insikter i franska, tyska och engelska språken samt att han kan förete intyg af tjänstförrättande dispaschör om tjänstgöring såsom biträde i dispaschörens göromål och därvid förvärfvad färdighet i dispaschers upprättande.

§ 4.

Magistraten i staden vare den myndighet, under hvilken dispaschör och dispaschörsassistent i och för tjänsten lyda.

§ 5.

Dispaschör eller dispaschörsassistent må icke drifva handel eller fabriksrörelse eller reda i fartyg eller befatta sig med mäklare- eller skeppsklareraregöromål, ej heller må han i öfrigt åtaga sig tjänst eller uppdrag, som kan vara för hans tjänstutöfning såsom dispaschör hindrande.

§ 6.

Dispaschör vare skyldig att inom sitt tjänstgöringsområde verkställa alla tjänsteåtgärder, som enligt lag tillhöra hans befattning och hvarom han vederbörligen anmodas. Varder han anmodad om tjänsteåtgärd i sak, däri han själf, eller någon, med hvilken han är i den skyldskap eller det svågerlag, som enligt lag utgör jäf mot domare, äger del eller af hvars utgång han eller någon, som med honom är sålunda skyld eller besvägrad, kan vänta synnerlig nytta eller skada, skall han öfverlämna åtgärdens verkställande till dispaschörsassistenten. Därest jämväl denne skulle af enahanda grund vara hindrad att ärendet handlägga, äger magistraten att på anmälan förordna skicklig person att tjänsteåtgärden verkställa.

Påkallas å någon tid dispaschörs tjänsteåtgärd i flera ärenden, än han kan inom föreskrifven tid medhinna, må han ock öfverlämna ett eller flera ärenden att af dispaschörsassistenten handläggas.

I ärende, som enligt bestämmelserna i denna paragraf öfverlämnas till dispaschörsassistentens handläggning, äger denne att på eget ansvar utfärda dispasch.

§ 7.

Dispaschörs tjänsterum skall viss tid hvarje söckendag vara tillgängligt för allmänheten, hvarom underrättelse skall meddelas genom anslag å yttre dörren till tjänsterummet. Dispaschör insände ock om tjänsterummets belägenhet och tiden, då det hålles öppet, så ock om hvarje förändring i nämnda hänseenden underrättelse till magistraten, som låter tillkännagifvande därom intagas i den eller de inom staden utkommande tidningar, hvori magistraten låter införa sina kunngörelser.

§ 8.

Det åligger dispaschör att föra följande böcker:

1:o) *dagbok*, som upplägges för hvarje år och däri för hvarje ärende under särskildt dagboksnummer i särskilda kolumner antecknas:

fartygets namn samt om ärendet afser utredning af gemensamt haveri eller utredning enligt 218 § i sjölagen eller tvist om försäkringsgifvares ersättningsskyldighet på grund af försäkringsaftal;

när dispasch begäres och handlingar för dispaschs upprättande till dispaschören ingifvas, äfvensom den eller de personers namn och hemvist, som begära dispaschen och ingifva handlingarna;

när kungörelse i enlighet med § 214 i sjölagen utfärdas eller om parterna enligt § 264 i sjölagen förklarar sig icke påkalla sådan;

när ytterligare upplysningar af dispaschören infordras samt den persons namn och hemvist, från hvilket infordrandet sker;

när infordrade upplysningar inkomma;

när i öfrigt skrifter eller handlingar i ärendet ingifvas samt den eller de personers namn och hemvist, som ingifva dem;

när dispasch utfärdas;

om dispaschen öfverklagas samt om i anledning af domstols beslut vidare åtgärd af dispaschör påkallas i ärendet eller om tilläggsberäkning enligt § 215 i sjölagen förekommer;

när handlingarna i ärendet till parterna återställas eller till domstol öfverlämnas;

2:o) *dispaschbok*, däri alla uppgjorda dispascher, i ordningsföljd enligt ärendenas nummer i dagboken, fullständigt införas;

3:o) *brefbok*, däri fullständigt intagas alla af dispaschör å tjänstens vägnar utfärdade kungörelser och afåtna skrivelser.

I dispaschboken skall hvarje dispasch vara egenhändigt underskrifven af den, som utfärdat densamma.

§ 9.

Dispasch, innefattande utredning och fördelning af gemensamt haveri, upprättas sålunda:

att däri först införas en på sjöförklaring, fartygets dagbok eller andra tillförlitliga handlingar grundad redogörelse för skadans uppkomst och de omständigheter, som kunna inverka på skadans bedömande;

att vidare däri redogöres för de besiktningar och värderingar af fartyg och last, som ägt rum, samt för de värden, som därvid blifvit fastställda, äfvensom för öfriga handlingar, som ingifvits i ärendet, i den mån desamma hafva betydelse för dispaschen;

att därefter med noggrannhet förtecknas skadans och kostnadernas särskilda poster, med särskiljande för hvarje post af de belopp, som skola ersättas i gemensamt haveri, från dem, som skola drabba en hvar af parterna i haveriet enskildt;

samt att slutligen för hvarje part i haveriet beräknas de värden, å hvilka den gemensamma skadan och kostnaden skall fördelas, äfvensom den därpå grundade fördelningen af samma skada och kostnad, med särskildt angifvet tillägg för hvarje part af den i dispaschen upptagna skada och kostnad, som skall drabba parten enskildt.

Enahanda förfarande iakttages i tillämpliga delar vid öfriga utredningar och fördelningar, som tillhöra dispaschör. Beträffande utredning af försäkringsgifvares ersättningsskyldighet på grund af försäkringsaftal skall särskildt iakttagas, att i dispaschen lämnas redogörelse för försäkringsaftalet i de delar, som hafva tillämpning på frågan om ersättningsskyldigheten.

§ 10.

Handlingarna i dispaschärende må ej till parterna återlämnas, förrän dispaschen vunnit laga kraft.

Infortrar domstol, som handlägger klander af dispasch, handlingarna i ärendet, skola de af dispaschören till domstolen genast insändas.

Därest domstol med ändring af dispaschen fastställer andra grunder för dispaschens uppgörande, är dispaschör skyldig att upprätta ny dispasch, i öfverensstämmelse med de sålunda fastställda grunderna.

Sådan ny dispasch äfvensom tilläggsberäkning enligt 215 § sjölagen upptagas under nya nummer i dispaschörens dagbok.

§ 11.

Det åligger dispaschören att hålla vård om de i § 8 omnämnda böcker äfvensom om de af parterna i dispaschärenden ingifna handlingar tills dessa i vederbörlig ordning återställas till parterna eller insändas till domstol.

Dagbok skall inbindas tillsammans med dispaschboken, i den mån den senare omfattar dispascher, som motsvara dagbokens nummer.

Minst en gång om året skall magistraten i staden genom en sin ledamot inspektera de handlingar, dispaschören har att vårda, därvid tillses, att de i 8 § afsedda böcker äro ordentligt förda och att handlingarna finnas i behörigt skick. Anmärkningar, hvartill inspektionen föranleder, skola, därest rättelse ej omedelbart sker, anmälas hos magistraten, som har att i anledning däraf vidtaga nödiga åtgärder.

Angående vården af äldre handlingar äfvensom rörande handlingarnas handhafvande vid dispaschörs sjukdom eller afgang från tjänsten äger magistraten förordna efter omständigheterna.

§ 12.

Dispaschör är skyldig att på begäran bereda person, som i öfrigt är behörig att söka dispaschörsbefattning, tillfälle att såsom biträde vid dispaschörens tjänstegöromål förvärfva för dispaschörsbefattnings sökande erforderlig färdighet i dispaschers upprättande, samt att, i den mån andra tjänstegöromål ej hindra, därunder lämna den sålunda biträdande nödig handledning. Mer än ett sådant biträde är dispaschör icke skyldig att samtidigt lämna tillfälle till utbildning; dock att, därest person, som hos dispaschören tjänstgjort såsom biträde under sammanlagdt ett års tid, fortfarande bibehålles såsom biträde, sådant förhållande icke må åberopas såsom hinder för antagande såsom biträde af annan behörig person, som därtill anmäler sig. Som biträde bör företrädesvis antagas den, som, utom behörighet i öfrigt, genom väl vitsordad tjänstgöring hos dispaschör, sjöförsäkringsbolag eller mera ansedd skeppsklarerare eller skeppsmäklare inom eller utom riket kan antagas hafva förvärfvat sakkunskap och erfarenhet i haveri- och försäkringsmål.

Förmenar sökande till dispaschörs- eller dispaschörsassistentbefattning, som tjänstgjort såsom biträde hos dispaschör, att denne utan skäl vägrar honom vitsord om färdighet i dispaschers upprättande, äger han hos magistraten göra ansökan om tillsättande af sakkunnige män för pröfning af hans färdighet i detta hänseende. De sakkunnige skola vara tre; och äger vitsord, som af dem afgifves om sökandens färdighet, samma giltighet som om det afgifvits af dispaschör. I händelse af meningsskiljaktighet mellan de sakkunnige gäller hvad två af dem förena sig om.

§ 13.

Dispaschörsassistent åligger:

1:o) att under minst tio timmar å söckendagar i hvarje vecka å tider, hvarom dispaschören och dispaschörsassistenten äga öfverenskomma, å dispaschörens tjänsterum biträda med dispaschörens tjänstegöromål;

2:o) att på eget ansvar upprätta dispasch i sådana ärenden, som jämlikt 6 § af dispaschören öfverlämnas till hans handläggning;

3:o) att vid dispaschörs afgang eller förfall för denne handhafva till dispaschörstjänsten hörande göromål, intill dess vikarie för dispaschören i behörig ordning förordnats, samt

4:o) att själf, därest ej giltigt förfall hindrar, mottaga vikariatsförordnande såsom dispaschör, när sådant påkallas.

Kunna ej dispaschören och dispaschörsassistenten enas om tiderna för den senares tjänstgöring å dispaschörens tjänsterum, skilje magistraten dem emellan.

§ 14.

Dispaschören åtnjuter årlig lön af statsmedel. Därjämte erhåller han arfvode för de af honom upprättade dispascher enligt särskild taxa.

Dispaschörsassistenten åtnjuter arfvode af statsmedel. För dispascher, som af honom på eget ansvar upprättas, åtnjuter han två tredjedelar af det enligt taxan utgående arfvodet. Återstående tredjedelen tillfaller dispaschören. Vikarie för dispaschören, som denne tillhandahåller tjänsterum, skall till dispaschören afstå en tredjedel af arfvodet för de af vikarien upprättade dispascher.

Har domstol med ändring af öfverklagad dispasch fastställt andra grunder för dispaschens uppgörande, må för ny dispasch, som i anledning därpå upprättas, arfvode icke fordras i annan händelse, än att arfvodet för den nya dispaschen skulle öfverstiga det för den förra uppburna arfvodet, i hvilket fall skillnaden tillkommer dispaschören. Skulle arfvodet för den nya dispaschen utgå med lägre belopp än dispaschören uppburit för den förra, åligger det honom att återbetala skillnaden. Kan den nya dispaschen icke upprättas af samma dispaschör, som upprättat den ursprungliga dispaschen, är dispaschören skyldig utbetala hälften af det för den ursprungliga dispaschen uppburna arfvodet, dock högst 500 kronor, till den, som upprättar den nya dispaschen.

Dispaschör och dispaschörsassistent äga rätt att utan särskildt förfall undfå ledighet från tjänsten under högst två månader hvarje år.

§ 15.

De nuvarande dispaschörerna i Härnösand och Malmö äga att fortfarande, så länge de i tjänsten kvarstå, utöfva dispaschörstjänsten i enlighet med de grunder, som vid deras tillsättning blifvit bestämda. Dock skola jämväl för deras tjänsteutöfning bestämmelserna i §§ 7, 8, 9, 10 och 11 gälla till efterrättelse. Deras tjänstgöringsområden skola, i öfverensstämmelse med hvad hittills varit vanligt, utgöras, för dispaschören i Härnösand, af Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län samt, för dispaschören i Malmö, af Trelleborgs och Malmö tullkammardistrikt af Malmöhus län.

Bil. B.

Förslag

till

taxa**på arfvode åt dispaschörer.**

§ 1.

För dispasch, hvarom i 213 § i sjölagen sägs (generaldispasch) äger dispaschör åtnjuta arfvode, uppgående till nedanstående procent af de värden, hvarå gemensam skada och kostnad fördelas, nämligen

1	procent af de första	10,000	kronor
$\frac{1}{2}$	” ” ” nästa	10,000	”
$\frac{1}{4}$	” ” ” följande	20,000	”
$\frac{1}{5}$	” ” ” återstoden af berörda värden.		

§ 2.

Har fartyg, öfver hvars haveri generaldispasch upprättas, varit lastadt med stycke gods och utgör antalet af de öfver lasten utställda konossement eller fraktsedlar mer än fyrtio, äger dispaschör att, förutom det i § 1 bestämda arfvode, åtnjuta fem kronor för hvarje konossement eller fraktsedel utöfver nämnda antal.

§ 3.

För dispasch, som endast innefattar utredning och fördelning af kostnad enligt 218 § i sjölagen, utgår arfvode efter de för generaldispasch stadgade grunder. Innefattar dispasch angående gemensamt haveri jämväl utredning och fördelning af kostnad enligt 218 § i sjö-

lagen, utgår ej särskildt arfvode för den sistnämnda utredningen och fördelningen.

För tilläggsberäkning enligt § 215 i sjölagen utgår arfvode med en fjärdedel af det belopp, som dispaschören ägt beräkna för generaldispaschen, till hvilken tilläggsberäkningen hör.

För utredning angående ersättningskyldighet, som på grund af försäkringsaftal må åligga försäkringsgifvaren (partikulierdispasch) äger dispaschör åtnjuta arfvode med följande procent af försäkringssumman nämligen:

$\frac{3}{10}$	procent af de första	10,000 kronor
$\frac{15}{100}$,, ,, ,, nästa	10,000 kronor
$\frac{1}{10}$,, ,, ,, följande	20,000 kronor
$\frac{5}{100}$,, ,, återstoden,	

med tillägg af dels $\frac{2}{10}$ procent af sammanlagda beloppet af haveriräkningarna, däri dock ej inbegripna räntor och haveriprovisioner, och dels 5 kronor för hvarje haveriräkning utöfver 10.

§ 5.

Minsta arfvode för dispasch eller tilläggsberäkning enligt §§ 1—4 är 25 kronor. Arfvodet i sin helhet må ej öfverstiga

för generaldispasch	2,000 kronor
,, partikulierdispasch	1,000 ,,
,, utredning och fördelning enligt 218 § i sjölagen samt tilläggsberäkning enligt 215 § i sjölagen	500 ,,

§ 6.

Erfordras för upprättande af dispasch särskild resa från den stad, där dispaschör är anställd, äger han därför utöfver arfvodet uppbära resekostnads- och traktamentsersättning enligt 3:dje klassen af gällande resereglemente.

§ 7.

Arfvode enligt denna taxa innefattar äfven ersättning för utskrift af de båda exemplar af dispaschen, hvarom i 214 § i sjölagen förmäles.

Bil. C.

Motiv.

Till en början meddelas en kortfattad redogörelse för de sätt, hvarpå dispaschörsinstitutionen är ordnad i olika länder.

I *England* är dispaschörsverksamheten, hvilken ej alls är genom lag reglerad, principiellt en fullkomligt fri handtering, för hvars utöfvande icke från det offentligas sida uppställas några som helst villkor. Dispaschören (average adjuster) är att betrakta allenast såsom en af parterna anlitaad sakkunnig, och den af honom utfärdade dispaschen är icke bindande för parterna, om de ej uttryckligen afsagt sig rätten att söka ändring i densamma. Har så ej skett, kan angående ämne, som varit föremål för dispaschörs pröfning, väckas rättegång vid domstol oberoende af dispaschen, och denna har i sådan tvist ingen annan betydelse än såsom ett uttalande af en sakkunnig. Intet hindrar, att de i ett haveri intresserade anlita olika dispaschörer, hvilka sålunda kunna komma att om samma sak afgifva mot hvarandra stridande uttalanden.

England.

I praktiken har dock dispaschörsväsendet blifvit i viss mån regleradt. Uppdrag, afseende utredning och fördelning af haveri samt hvad därmed står i samband, gifves i allmänhet endast åt medlemmar af »the Association of Average Adjusters», en förening, af hvilken nästan alla i England praktiserande dispaschörer äro medlemmar och som tillvunnit sig stort anseende såväl inom som utom landet. Angående föreningens organisation och verksamhet finnas noggranna af densamma antagna normer. Personer, som syssla med sjöförsäkring, handel eller sjöfart kunna intagas såsom (passiva) medlemmar i föreningen och få därefter besöka sammanträdena samt å desamma framställa förslag och deltaga i förekommande öfverläggning. Men rösträtt

tillkommer endast de medlemmar, hvilka blifvit intagna såsom dispaschörer. Dessa få icke åtaga sig andra uppdrag än dem, som sammanhånga med deras berörda verksamhet. För att såsom dispaschör blifva upptagen i denna förening fordras att under minst fem år hafva arbetat på kontor hos någon af föreningens medlemmar samt att här-efter hafva undergått examen inför en af föreningen utsedd examenskommission enligt vissa närmare angifna regler. Den, som uppfyller nämnda villkor samt uppnått myndig ålder, blifver medlem af föreningen, om han efter förslag af två af dess ledamöter antages därtill af två tredjedelar af vid valsammanträdet röstberättigade medlemmar. Medlemsskap kan äfven enligt fastställda regler förloras. Dispaschör, som är medlem af föreningen, är skyldig att vid uppgörande af dispasch ställa sig till efterrättelse de regler, som af föreningen i sådant hänseende årligen på sammanträde antagas. Föreningen har äfven i andra länder, särskildt i de engelska kolonierna, korresponderande medlemmar, som för att förvärfva ledamotskap och det anseende för skicklighet och erfarenhet, som däraf är en följd, underkastat sig ofvanberörda examen.

Någon taxa å arfvode till dispaschör finnes icke, utan han kan i dispaschen tillgodoräkna sig betalning för sitt arbete efter godtfinnande. Uppkommer tvist om arfvode, kan densamma dragas under pröfning af domstol, som afgör, hvad skäligen bör dispaschören i arfvode tillkomma.

Inom Storbritannien finnas dispaschörer i London, Liverpool, Newcastle, West-Hartlepool, Cardiff, Dundee och Glasgow.

Nordameri-
kas Förenta
stater.

Äfven i *Nordamerikas Förenta stater* står det enhvar fritt att befatta sig med dispaschörsverksamhet. Hvarken af förbundsregeringen eller inom de särskilda staterna hafva i berörda hänseende utfärdats lagbestämmelser eller reglementariska föreskrifter. Liksom i England har dock af personer, som utöfva denna handtering, bildats en förening »Association of Average Adjusters of the United States». Föreningens medlemmar, som utses genom val af föreningen, äro skyldiga att vid bedrivande af sin ifrågavarande verksamhet ställa sig till efterrättelse vissa af föreningen i sådant hänseende antagna regler.

Frankrike.

I de romanska länderna, hvilkas gällande sjö rätt tillkommit under hufvudsakligt inflytande af den franska code de commerce, är dispaschväsendet byggdt på enahanda princip. Hvad först beträffar

Frankrike, innehåller sistnämnda lag i artiklarna 414—416 regler i nu förevarande hänseende. Det stadgas sålunda, att utredning och fördelning af haveri skall förrättas där lasten lossas, med det undantag att, om lasten, efter det fartyget kondemnerats, kan inlastas i annat fartyg och framföras till bestämmelseorten, denna ort blir den plats, där haveriutredningen skall äga rum. Utredningen förrättas af sakkunnige (experts), utsedda af handelsdomstolen (tribunal de commerce) i orten eller, om sådan där icke finnes, af fredsdomaren på därom af befälhafvaren gjord anhållan. De sakkunnige, hvilka skola aflägga ed, hafva icke något slags tjänstemannaställning och deras uppdrag gäller endast det särskilda fall, för hvilket de blifvit utsedda. De äro vanligen tre, af hvilka en värderar fartyget och en lasten, under det den tredje å fartyg, last och frakt fördelar den lidna skadan. Den sistnämnde utfärdar angående fördelningen en handling (rapport ou reglement d'avarie), hvilken därefter inlämnas till förutnämnda domstol. Endast genom ett stadfästade beslut af domstol erhåller dispaschen exekutiv verkan. Om meddelande af berörda stadfästelse gör fartygets befälhafvare hos domstolen anhållan antingen genom en enkel ansökan eller i form af stämning å haveriintressenterna. I förra fallet utsätter domstolen, om så anses erforderligt, en viss tid, inom hvilken anmärkning mot dispaschen kan framställas af parterna. Göres sådan anmärkning, pröfvar domstolen dess befogenhet, och om dispaschens riktighet icke af någon intressent ifrågasättes, fastställer domstolen utan vidare densamma. Mot domstolens beslut i förevarande hänseende kan klagan i vanlig ordning föras. Sedan dispaschen blifvit genom laga kraftvunnet beslut ändrad eller stadfästad, länder den i sålunda beskaffadt skick till efterrättelse för alla parter.

Vid sidan af ofvan nämnda förfarande (règlement judiciaire ou régulier) förekommer med afseende å dispaschs uppgörande ett på aftal grundadt tillvägagående (règlement amiable). Det sistnämnda användes till och med i följd af de praktiska fördelar, som äro med detsamma förenade, såsom regel. De i ett haveri intresserade uppdraga härvid genom ett skriftligt skiljeaftal (compromis, contrat judiciaire) åt vissa fritt valde sakkunnige såsom skiljemän (arbitres) att uppgöra dispaschen. Giltigheten och rättsverkan af den dispasch, som på sådant sätt kommer till stånd, bedömas efter de vanliga reglerna om skiljedom, och domstols medverkan erfordras sålunda icke i detta fall för erhållande af ett rättsligen giltigt utlåtande. Vanligen anlitas med uppdrag af förevarande art personer, mäklare eller andra, hvilka genom

längre tids sysselsättning med haveriangelägenheter förvärfvat en mera ingående kännedom och erfarenhet härutinnan.

Belgien.

Icke heller i *Belgien* finnas af statsmyndighet en gång för alla förordnade dispaschörer, utan i princip står det enhvar fritt att utöfva dispaschörsverksamhet. Den belgiska handelslagen (af den 21 augusti 1879) gifver regler för ett rättsligt förfarande, att användas då alla parterna ej ena sig om ett annat tillvägagående, hvartill de enligt lagen äga frihet. Berörda regler öfverensstämman i hufvudsak med ofvan anförda bestämmelser i den franska code de commerce. I de belgiska hamnarna, särskildt i Antwerpen, uppgöres dock i regel, i enlighet med ofvanberörda i lagen lämnade medgifvande, dispasch utan rättsliga formaliteter på grund af ett utaf parterna i sådant hänseende slutet aftal. Dispaschen får i denna händelse karaktären af ett för parterna bindande afgörande, som i allmänhet icke kan klandras på materiella grunder. Endast sällan inträffar det nämligen, att parterna vid aftalets ingående förbehålla sig en sådan klanderrätt, hvilken anses därförutan icke förefinnas. I allmänhet deltaga i hvarje haveriutredning flere dispaschörer, vanligen tre, men dispaschen är icke ogiltig därför att ej mera än en person upprättat densamma.

Om än, såsom antydts, i lag eller författning icke föreskrifves någon viss kompetens för bedrifvande af dispaschörsverksamhet, är det dock praxis, att den, som vill blifva af domstol och enskilde anlitad såsom dispaschör, underkastar sig en examen inför en härför af vederbörande handelsdomstol utnämnd kommission. Därest examen utfaller tillfredsställande, utfärdas ett kompetensbevis eller diplom för sökanden, hvilken därefter inför handelsdomstolen aflägger ett slags tjänsteed. Dessa dispaschörers antal är icke på något sätt begränsadt.

Arfvode för uppgörande af dispasch är, genom praxis stadfästadt af handelsdomstolen i Antwerpen, bestämdt till 2 procent af sammanlagda beloppet af genom haveriet uppkomma utgifter och kostnader.

Spanien.

Den *spanska* handelslagen af den 22 augusti 1885 stadgar i artikel 851, att utredning af gemensamt haveri, om alla intressenter äro därom ense, kan försiggå utan hvarje medverkan af myndighet genom af parterna fritt valda sakkunnige. När haveri inträffat, har befälhafvaren att inom 48 timmar efter ankomsten till hamn sammankalla alla intressenter för att besluta om anordnande af ett sådant förfarande. Om enighet mellan parterna i sådant hänseende ej kan uppnås, åligger det befälhafvaren att hänvända sig till myndighet, i

allmänhet domstol på stället, som, efter det befälhafvaren utsett en sakkunnig (perito) samt lastemottagaren en annan sakkunnig, förordnar en tredje sådan person. Dessa sakkunnige, för hvilka särskilda kompetensvillkor icke äro stadgade och hvilka icke utöfver hvad nu nämnts hafva någon offentlig tjänsteställning, skola, bland annat, afgifva utlåtande om, till hvilken del lidna skador äro att hänföra till enskildt haveri och huru mycket däraf är gemensamt haveri. Detta utlåtande skall därefter under tre dagar vara tillgängligt för parterna, som kunna framställa anmärkning däremot. Om så sker, kallar domstolen parterna till ett sammanträde, där de få utföra sin talan, hvarefter domstolen, om ej enighet uppnås, har att inom två dagar afgifva yttrande i saken. Härefter förelägger domstolen de sakkunnige viss tid, inom hvilken dispaschen bör af dem utfärdas. Mot sålunda utfärdad dispasch kan anmärkning inom viss tid (sex dagar) framställas hos domstolen, som i sådan händelse har att inom tre dagar afgifva sitt utlåtande. Häröfver kan klagas hos högre rätt i vanlig ordning. Om dispaschen ej blifver föremål för klander, stadfäster domstolen densamma, hvarigenom den erhåller rättskraft.

Den *italienska* handelslagen af 1882 stadgar, att gemensamt haveri skall utredas och fördelas på lossningsorten af sakkunnige, utsedde af handelsdomstolens president eller, om handelsdomstol icke finnes på platsen, af domaren därstädes, samt att den dispasch, som sålunda kommer till stånd, skall föreläggas berörda domstol till pröfning och stadfästelse. Liksom i Frankrike och Belgien är emellertid det sålunda genom lag reglerade förfarandet (regolamento giudiziario) icke obligatoriskt. Om alla intressenter äro ense, kan ett annat tillvägagående (regolamento amichevole) användas. I allmänhet upprättas i detta syfte ett skriftligt aftal, hvarigenom vissa sakkunnige personer, en eller flere, antagas till skiljedomare och befrias från skyldighet att underställa dispaschen domstols pröfning. Aftalets giltighet får dock icke göras beroende af något villkor, och den sålunda utfärdade dispaschen kan icke på materiella grunder öfverklagas.

Italien.

I Italien finnas ett slags offentligen anställda edsvurna dispaschörer, s. k. likvidatorer, ehuru lagen ej uttryckligen omnämner sådana, och i administrativ väg har föreskrifvits, att, då offentlig myndighet utnämner sakkunnige för utredande af haverier, en af dem skall vara en sådan likvidator. Desse s. k. likvidatorer äro personer, hvilka på grund af dem särskildt af Konungen meddeladt bemyndigande hafva

till uppgift att efter af myndighet och enskilde erhållet uppdrag ombesörja räkenskapers granskning, boutredningar, inkassering m. m. I de större sjöstäderna är dispaschväsendet en af de viktigaste grenarna af likvidatorernas verksamhetsområde. För att erhålla nämnda be- myndigande, hvilket meddelas i form af ett diplom, utställt af departementet för åkerbruk, industri och handel, samt berättigande till inskrifning såsom likvidator vid rikets handelskamrar och vissa domstolar, erfordras, bland annat, att hafva genomgått ett s. k. tek- niskt instituts handelsafdelning, i hvilken gifves en elementär under- visning i handelsrätt och sjörätt. Någon begränsning af likvidatorernas antal finnes icke stadgad, och, såsom nämnt, sysselsätta sig desamma äfven med annat än haveriutredningar. På vissa platser, såsom i Genua, finnas dock likvidatorer, som speciellt ägna sig åt dispaschörsverksamhet och åtnjuta stort anseende för skicklighet och erfarenhet. I de större städerna hafva likvidatorerna i allmänhet organiserat sig såsom fasta korporationer, föreningar, med styrelser.

Holland.

Holländska handelslagens artikel 724 föreskrifver, att gemensamt haveri skall utredas och fördelas af sakkunnige på föranstaltande af fartygets befälhafvare. De sakkunnige utses af parterna eller, om parterna ej kunna enas, af domstol och aflägga ed. Dispaschen skall för att vara rättsligen giltig stadfästas af domstol.

De länder i öfrigt, hvilkas sjörätt rönt inflytande af den franska och den därmed på ifrågavarande område i hufvudsak öfverens- stämmande spanska och italienska rätten, äro *Osterrrike-Ungern, Portu- gal, Grekland, Turkiet, Rumänien* och *Monaco* samt, utom Europa, *Egypten, Mexico* äfvensom åtskilliga af de *central- och sydamerikanska republikerna*. För dessa länder torde i följd häraf med afseende å dispaschväsendet, i den mån ett sådant öfverhufvud kan sägas före- fintligt, gälla det ofvan framställda franska systemet. Hvad särskildt beträffar frågan om afgift och arfvode för utfärdad dispasch, kan an- märkas att under år 1882 i Brasilien meddelats ett stadgande, enligt hvilket sådant arfvode, om parterna ej äro ense om dess storlek, af domstol kan bestämmas till 1—5 procent af det genom dispaschen fastställda bidrag till det gemensamma haveriet, samt att i Österrike- Ungarn för dispasch finnas stadgade betydande stämpelafgifter, hvilkas storlek står i visst förhållande till såväl beloppet af de till haveriet bidragande värdena som det antal sidor, dispaschen upptager.

Den *tyska* handelslagen stadgar i artikel 731, att dispasch för fördelning af gemensamt haveri skall inom det område, för hvilket lagen gäller, uppgöras af därför anställde tjänstemän eller, om sådana icke finnas, af personer, för hvarje fall särskildt utsedde af domstol. I öfrigt är det öfverlämnadt åt de särskilda tyska staternas lagstiftning att fritt reglera hithörande förhållanden.

I *Preussen* äro dispaschörerna en gång för alla förordnade stats-tjänstemän, och i en hvar af kustprovinserna finnes en sådan dispaschör anställd. Af dispaschör uppgjord dispasch får dock icke domskraft, förrän den blifvit af domstol fastställd. För sådant ändamål har dispaschören att inlämna hvarje af honom uppgjord dispasch till vederbörande »Amtsgericht», som förelägger intressenterna viss tid, inom hvilken de kunna framställa anmärkning mot dispaschen. Om anmärkning icke göres inom sålunda bestämd tid, fastställer domstolen utan vidare dispaschen, hvilken därmed erhåller rättskraft. Framställd anmärkning prövas af domstolen, som, om anmärkningen anses befogad, antingen själf ändrar dispaschen i öfverensstämmelse därmed eller föreskrifver, att densamma skall af dispaschören i viss riktning omarbetas. Dispaschörerna hafva ingen fast lön, men för upprättande af dispasch beräknas visst arfvode, som i sin helhet tillfaller dispaschören.

I *Mecklenburg-Schwerin* gälla om upprättande af dispasch och hvad därmed sammanhänger i hufvudsak samma regler som i *Preussen*. Dock lära de befintliga dispaschörerna sakna den offentliga ställning, som de intaga i sistnämnda land.

Däremot är i *de öfriga tyska staterna* någon domstols fastställelse af utfärdad dispasch icke föreskrifven. Den, som icke åtnöjes med dispasch, äger vid domstol göra gällande det anspråk, som enligt hans förmenande icke blifvit i dispaschen behörigen tillgodosedt.

I *Hamburg* finnes inrättadt ett offentligt dispaschörskontor, som förestås af en af staten (= staden) aflönad dispaschör. Denne, som har att aflägga tjänsteed, tillsättes af och lyder under »die Deputation für Handel und Schiffahrt». För att blifva dispaschör erfordras icke att hafva aflagt någon examen. Vid kontoret finnas äfven anställda på liknande sätt tillsatta och aflönade tjänstemän. Något rättegångsförfarande med afseende å dispasch är icke stadgad i vidare mån, än att den, som är missnöjd med en dispasch, äger att väcka talan om ändring i dispaschen vid handelsdomstolen, hvilken, om den finner framställd anmärkning befogad, föreskrifver, att rättelse i dispaschen skall af dispaschören vidtagas. För erhållande af dispasch äro vissa afgifter stadgade, utgörande, där dispaschen afser fördelning af gemensamt ha-

veri, 2 pro mille af det dragande kapitalet, då detta understiger 300,000 riksmark, och 1 pro mille för belopp därutöfver, dock minst 50 riksmark. För utredning angående enskildt haveri erlägges $\frac{1}{2}$ procent af den försäkringssumma, hvarom fråga är, dock minst 10 riksmark. Afgiften får dock icke i något fall öfverstiga 5 procent af beloppet af den skada, som dispaschen afser att fördela. Dessa afgifter tillfalla statskassan med undantag af 3 procent, som dispaschören, hvilken, såsom nämndt, åtnjuter lön af staten, erhåller såsom tantiem. Enligt en uppgift från 1885 utgjorde dispaschörens fasta lön då 7,200 riksmark, hvarjämte han åtnjöt garanterad tantiem till belopp af 1,800 riksmark.

I *Lübeck* finnes en dispaschör, som på handelskammarens förslag utnämnes af senaten och hvilkens verksamhet är reglerad genom en instruktion. Denna föreskrifver bland annat, att dispaschören skall, sedan handlingar inlämnats i och för erhållande af dispasch, senast inom tre veckor infordra möjligen felande handlingar och inom sex veckor efter det handlingarna blifvit fullständiga utfärda dispaschen, att dispaschören i tvifvelaktiga fall kan före uppgörande af fördelningen förhandla med parterna för åstadkommande af enighet rörande tvistiga omständigheter, att dispaschören skall föra diarium och protokollsbok samt därjämte låta fullständigt införa alla dispascher i en särskild bok, som en gång årligen skall företes för magistraten jämte diarium och protokoll samt att arfvode för uppgörande af dispasch tillkommer dispaschören vid fördelning af gemensamt haveri med $\frac{1}{4}$ procent af dragande kapitalet samt vid utredning af enskildt haveri med $\frac{3}{4}$ procent af det värde, som åsatts det skadade godset, dock minst tre riksmark. I förra fallet må dock dispaschören, om arbetets omfång påkallar detta, tillgodoräkna sig en högre ersättning än den nämnda, och är det i sådan händelse part, som är missnöjd med arfvodets beräkning, obetaget att hos magistraten anföra besvär härutinnan. Intressenterna i ett haveri kunna äfven ena sig om annan person för verkställande af haveriutredningen, hvilken i sådant fall gäller såsom skiljedom.

Ryssland.

Den *ryska* »handelsordningen», af hvilken sjörätten utgör en del, gäller för europeiska Ryssland med undantag af Finland och Östersjöprovinserna. Densamma innehåller icke allmänna föreskrifter om dispaschväsendet i riket, utan härom finnas för särskilda sjöstäder i viss mån olika regler.

Enligt för börsen i *St. Petersburg* gällande statuter skola i denna stad finnas två edsvurna dispaschörer, och nämnda författning innehåller

ganska utförliga bestämmelser om sättet för dispaschörernas tillsättning, deras verksamhet m. m. Det föreskrifves sålunda, att dispaschörer skola af börsmedlemmarna väljas bland dem af skeppsmäklarna, som uppfylla vissa närmare angifna villkor. Den, som sålunda blifvit vald till dispaschör, skall, innan han af departementet för handel och industri utnämnes till befattningen, undergå en examen, hvilken anordnas af nämnda departement och innefattar pröfning af vederbörandes kännedom om de dispaschväsendet rörande lagar och sedvänjor, hvilka gälla i Ryssland och de stater, med hvilka detta land underhåller handelsförbindelser. Examen försiggår inför börskommittén, som har att till densammas öfvervarande inbjuda, bland andra, framstående köpmän samt i staden varande ombud för utländska sjöförsäkringsanstalter. Dispaschör lyder i tjänsten närmast under tullmyndigheten, och ofvannämnda departement utöfvar högsta tillsynen öfver hans tjänsteförvaltning.

Dispaschör får uppgöra dispasch, endast då han därtill bemyndigas af redare eller dennes ombud eller befälhafvare. Dispasch skall vara upprättad inom sex veckor, efter det fullständiga handlingar inkommit till dispaschören. Af dispaschör utfärdade dispascher och utlåtanden, som röra beräkning och fördelning af haveri hafva inom och utom riket full trovärdighet och äro för haveriintressenterna förbindande. En sådan dispasch får i följd häraf i allmänhet icke öfverklagas vid domstol. Men haveriintressenterna kunna utöfva en viss uppsikt öfver dispaschens uppgörande, i det dispaschören uttryckligen fått sig ålagd skyldighet att hålla alla haveriet rörande handlingar tillgängliga för parterna. I praxis förekommer dessutom ofta, att dispaschören före dispaschens utfärdande förelägger parterna eller någon af dem ett utkast till dispasch. Intressenterna hafva sålunda tillfälle att under uppgörandet af dispaschen framkomma med invändningar eller anspråk. För slitande af tvist, som af sådan anledning kan uppkomma, är ett särskildt skiljemannaförfarande föreskrifvet. Dispaschören och den, som framställt invändningen eller anspråket, utse hvardera en opartisk skiljeman, och dessa välja tillsammans en tredje. Skiljemännens uttalande, hvilket är bindande i fråga om det ämne, det afser, utfärdas i form af ett utaf notarius publicus bestyrkt protokoll. En utfärdad dispasch kan dock äfven förklaras ogiltig, om vid dispaschens uppgörande vederbörliga formaliteter icke blifvit iakttagna. En sådan ogiltighetsförklaring kan meddelas i samband med att dispaschören ådömes straff för begången olaglighet; och särskild ordning finnes föreskrifven för anhängiggörande af talan mot dispaschör för fel i tjänsten. Om nya omständigheter, hvilka vid dispaschens uppgörande icke kommit i betraktande, men äro

af betydelse för saken, tillkommit, har part äfven ansetts kunna fordra en ändring af dispaschen.

Dispaschör åtnjuter för upprättande af dispasch arfvode med $\frac{1}{4}$ procent af det uppgifna sammanlagda värdet af fartyg, frakt och last, hvilket arfvode intages i dispaschen och erlägges af den, som påkallat utredningen. Dispaschör får icke drifva handel, reda i fartyg eller hafva annan handel och sjöfart berörande sysselsättning än mäklaregöromål. Däremot har han rätt att för haveriintressent förmedla försäljning af fartyg och haverigods samt att mottaga uppdrag, afseende förvaring och utlämnande af lossade och bärgade varor. För sådan försäljning erhåller dispaschören såsom courtage en procent af försäljningspriset. Ersättning för förvaring och utlämnande af haverigods erlägges af ägaren efter öfverenskommelse. Taxan för nämnda afgifter kan dock ändras genom af börsens delegerades generalförsamling fattadt, af finansministern stadfästadt beslut.

Jämväl statuterna för börsen i *Odessa* innehålla föreskrift, att i nämnda stad skola finnas två edsvurna dispaschörer. Sistnämnda författning antager i öfrigt såsom gällande med vissa mindre betydande förändringar hvad ofvan anförts beträffande dispaschörer i *St. Petersburg*. Arfvode för uppgörande af dispasch i *Odessa* är fastställt till $\frac{1}{2}$ procent af fartygets, fraktens och lastens sammanlagda värde och kan ändras under vissa villkor, bestämda i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad ofvan anförts såsom i sådant hänseende för *St. Petersburg* gällande.

I *Libau*, *Riga* och *Baku* finnas äfven edsvurna dispaschörer anställda, en i hvarje af dessa städer. I andra hamnstäder uppgöras dispascher i regel af skeppsmäklare eller sakkunniga köpmän, men dessa dispascher hafva endast betydelse, om de af parterna godkännas, och äga således härutöfver ingen rättskraft. Hvad särskildt beträffar dispaschören i *Riga*, för hvilken stad, såsom ofvan nämnts, särskilda sjörättsliga regler äro gällande, finnas angående denne tjänsteman och hans verksamhet bestämmelser, hvilka äro något afvikande från hvad förut anförts med afseende å *St. Petersburg* och *Odessa*. Han utnämnes på börskommitténs förslag af handelsnämnden i *Riga*. Utnämningen bekräftas därefter af stadsstyrelsen, under hvilken dispaschören, som har att före tillträdandet af tjänsten aflägga ed, lyder. Särskild lag om uppgörande af dispasch finnes icke och dispaschören förfar härutinnan efter gammal sedvänja. Dispaschen har endast betydelsen af ett sakkunnigt uttalande, men en utfärdad dispasch kan icke ensidigt förändras utan länder till efterrättelse, intill dess den i sin helhet eller

till någon del upphäfves genom domstols förklaring. Angående dispaschörens verksamhet har utfärdats en instruktion, som stadgar, bland annat, att han skall så vidt möjligt påskynda uppgörande af dispasch, så att i allmänhet sådan kan tillställas parterna inom en tid af från två veckor till två månader — beroende på dispaschens omfång — från det fullständiga handlingar inkommit till dispaschören, att han skall föra protokoll och dagbok öfver dispaschärendena, samt att dispaschören äger att för sitt arbete beräkna arvode efter en procent af det sammanlagda värdet af fartyg, frakt och last, när det belopp, som skall fördelas, icke öfverstiger 15,000 rubel, med tillägg af $\frac{1}{2}$ procent af belopp därutöfver, dock att lägsta arvode är 25 rubel. Uppbärande och utbetalning af haveribidrag är dispaschören icke skyldig att ombesörja, men han har rätt att på anmodan af part åtaga sig sådana göromål.

Enligt § 213 af *Danmarks* sjölag den 1 april 1892 skall uträkning och fördelning af gemensamt haveri ske på den plats, hvarest fartyg och last skiljas åt, samt utföras af särskildt förordnade dispaschörer. Tvister om dispaschers giltighet afgöras, enligt hvad i nämnda lagrum ytterligare stadgas, af domstolarna. Genom ett den 19 februari 1817 utfärdadt kungl. reskript uppställdes vissa i hufvudsak ännu gällande fordringar, som den person måste uppfylla, hvilken ville blifva anställd såsom dispaschör. Därför fordras nu att hafva aflagt såväl juris kandidatexamen som en särskild dispaschörsexamen. Ansökan om undergående af sistnämnda examen göres hos inrikesdepartementet och skall vara åtföljd af bland annat vederbörliga intyg, att sökanden äger kunskap i engelska, franska, holländska och tyska. Examen aflägges inför en kommission. De privata sjöförsäkringsbolagen skola inbjudas att genom ombud öfvervara examen, hvilken omfattar en ingående muntlig och skriftlig pröfning af sökandens känedom om skandinavisk och utländsk sjö rätt samt färdighet att uppgöra dispascher af olika slag. Den, som aflagt berörda examina, har rätt att af Konungen blifva förordnad till dispaschör. Någon bestämmelse om ett visst antal dispaschörer finnes icke, men det anses stå nämnda departement fritt att vägra anställande af dispaschörsexamen, om det förefintliga antalet dispaschörer förmenas vara tillräckligt. För närvarande finnas i landet tre dispaschörer, som alla hafva sin verksamhet i Köpenhamn. Genom mäklareförordningen den 22 december 1808 hafva mäklare förbjudits att befatta sig med dispaschers utfärdande och andra göromål till-

Danmark.

hörande dispaschörerna. Men i öfrigt anses det stå parterna fritt att, om de äro eniga, själfva fördela haveriet eller uppdraga fördelningen åt annan än dispaschör.

För dispaschörernas verksamhet gäller en instruktion af den 31 januari 1823, som stadgar, bland annat, att dispaschör skall, sedan han mottagit haverihandlingarna, inom 14 dagar underrätta den, som begärt dispasch, hvilka ytterligare upplysningar erfordras, samt att dispaschen bör vara färdig senast inom fyra veckor, eller, om i undantagsfall arbetets vidlyftighet kräfver längre tid, högst åtta veckor, efter det dispaschören emottagit fullständiga handlingar, vid äfventyr att magistraten på ansökan af part förelägger dispaschören viss tid, inom hvilken arbetet bör vara färdigt och efter hvars förlopp dispaschören är förfallen till viss dagabot, om dispaschen icke är fullbordad. Dispaschör skall föra dagbok, angifvande för hvarje ärende tiden för handlingarnas ingifvande till dispaschören och för de af honom vidtagna åtgärder, samt protokoll, däri alla upprättade dispascher fullständigt intagas. Den dispaschören för hans arbete tillkommande ersättning utgår i form af arfvode för hvarje särskild dispasch, och i berörda instruktion lämnas härom föreskrifter, som ännu gälla, ehuru de i praktiken i allmänhet tillämpas endast i fråga om segelfartyg. De äro i hufvudsak följande. När det är fråga om fördelning af gemensamt haveri och detta kan anses vara kompliceradt, d. v. s. när fartyget varit nödsakadt att anlöpa nödhamn och där lossa last, utgör arfvodet en procent af de första 20,000 kronor af dragande kapitalet, en half procent af nästa 10,000 kronor, en fjärdedels procent af nästa 10,000 kronor samt två pro mille af återstoden af nämnda kapital. Om haveriet är af enklare beskaffenhet, så att lossning eller anlöpande af nödhamn icke behöft ske, utgår arfvodet med en half procent af de första 20,000 kronor, en fjärdedels procent af nästa 10,000 kronor och två pro mille af återstoden af dragande kapitalet. För utredning angående försäkringsgifvares ersättningsskyldighet för enskildt haveri — om hvilken gren af dispaschörsverksamheten sjölagen dock icke innehåller några föreskrifter — utgår arfvode, allteftersom haveriet varit mera inveckladt eller enklare, efter ofvannämnda procent af försäkringssumman. Lösen för afskrift af dispasch utgör två kronor för hvarje ark, och för utslag eller attest erlägges i lösen fyra kronor. Då dispasch afser ångfartyg, i hvilket fall i regel det gemensamma haveriet fördelas å betydande värden, tillämpas, som nämndt, i allmänhet icke berörda taxa, utan för sådan dispasch beräknas vanligen i arfvode en till två pro mille af dragande kapitalet.

Den *norska* sjölagen af den 20 juli 1893 innehåller i 213 § med afseende å utredning och fördelning af gemensamt haveri samma regel som den förut nämnda enligt Danmarks sjölag gällande, nämligen att sådan fördelning skall ske å den ort, där fartyg och last skiljas åt, och uppgöras af vederbörligen tillsatt dispaschör, samt att tvist om dispaschs giltighet afgöres af domstol. En på detta sätt upprättad dispasch äger sålunda ingen direkt rättskraft, och sakägare är icke bunden af den. En part kan vid domstol eller eljest fordra att få sig tillerkändt ett annat belopp än det, som enligt vederbörligen upprättad dispasch tillkommer honom. Regler om förfarandet i sådant fall finnas icke. Ofta tillgår i praktiken så, att den, som är missnöjd med en uppgjord dispasch, hänvänder sig till en annan dispaschör för att till stöd för sitt anspråk erhålla en dispasch i enlighet med sin uppfattning, så att det kan inträffa, att om samma sak föreligga flera med hvarandra icke öfverensstämmande vederbörliga uttalanden af dispaschörer. Bestämmelser finnas nämligen icke heller om olika verksamhetsområden eller distrikt för de särskilda dispaschörerna.

Dispaschörer utnämnas i Norge af Konungen. En i september 1818 utfärdad lag om mäklare föreskrifver, att ingen annan än de af Konungen förordnade examinerade dispaschörerna få befatta sig med utfärdande af dispascher, men utöfver hvad nu och här ofvan anförts finnas i lag eller författning inga regler om dispaschväsendet. Antalet dispaschörer har varit olika vid olika tider men i allmänhet tämligen stort. Under åren 1885—1892 funnos sålunda 22 dispaschörer. För närvarande är antalet något mindre. På senaste tiden hafva dock med hänsyn därtill, att fråga är å bane om dispaschväsendets omorganisation, dispaschörsbefattningar tillsatts endast tills vidare.

På grund af anförda stadgande i berörda lag om mäklare har det sedan länge varit bruk, att den, som önskar blifva utnämnd till dispaschör, undergår en särskild examen inför en af regeringen förordnad kommission. Men denna examen, som i äldre tid var mera en formalitet än en egentlig pröfning af vederbörandes kompetens, anses äfven på det sätt, den numera försiggår, icke vara tillfyllestgörande i sistnämnda hänseende.

Dispaschörs aflöning utgår uteslutande i form af arfvode för hvarje särskild förrättning. Härför finnes från äldre tid en taxa, som stundom tillämpas, ehuru den icke torde vara fortfarande gällande, och enligt hvilken arfvode för utredning och fördelning af gemensamt haveri utgår med en procent af de första 20,000 kronor af dragande kapitalet, en half procent af nästa 10,000 kronor samt en åttondels procent af

återstoden af berörda värden. Vanligen beräknas dock arfvode i förhållande till arbetet och sakens beskaffenhet samt i någon mån äfven med hänsyn till storleken af de till haveriet bidragande värdena. Enligt en uppgift läser arfvode för dispasch, då fråga är om fördelning af gemensamt haveri, vanligen beräknas efter följande norm:

1	procent	af	de	första	10,000	kronor
$\frac{1}{2}$	»	»	»	följande	10,000	kronor
$\frac{1}{4}$	»	»	»	»	10,000	»
$\frac{1}{10}$	»	»	»	återstoden,	allt	af dragande kapitalet.

Då dispaschör af försäkringsbolag anlitas för reglering af enskildt haveri, åtnjuter han vanligen ersättning, antingen med visst belopp för år eller med 25—100 kronor för hvarje utredning.

Finland.

Finlands sjölag den 9 juni 1873 innehåller i §§ 150—152 regler angående dispaschväsendet. Sålunda stadgas, att utredning och fördelning af skada, hvilken skall gäldas såsom gemensamt haveri, skall ske genom haveriräkning eller dispasch, som upprättas af därtill förordnad tjänsteman eller dispaschör. Beräkningen bör, såvidt möjligt är och omständigheterna tillåta, verkställas på det ställe eller i den ort, hvarest fartyg och last blifva åtskilda. Öfverenskomma alla intressenterna i haveriet i godo om dess utredning och skadans gäldande, gäller det till efterrättelse, utan att dispaschör behöfver anlitas. Dispaschören har att, sedan han fått mottaga fullständiga haverihandlingar, ofördröjligen och senast inom två månader därefter avsluta, tvefaldt utskrifva och efter anslag å stadens rådstuga till parterna utgifva haveriräkningen. Det ena exemplaret af räkningen skall utgifvas till den, som inlämnat handlingarna, och det andra hos dispaschören hållas öfriga sakägare tillhanda. I § 230 af sjölagen stadgas därjämte, att, om tvist uppstår om rätt till ersättning för inträffad sjöskada, dispaschören eller en i hans ställe förordnad tjänsteman skall utreda förhållandet och därvid gå tillväga så, som angående utredning och fördelning af gemensamt haveri föreskrifvits.

I sjölagens § 242 föreskrifves, att den, som icke åtnöjes med den fördelning i haveri- och försäkringsmål, som blifvit af dispaschör verkställd, har att efter stämning å vederparten senast å trettionde dagen efter räkningens utgifvande utföra klander emot densamma vid rådstufvurätten i den ort, hvarest räkningen blifvit afgifven, vid äfventyr att han är sin talan i saken förlustig. Underrättelse om hvad part

sålunda har att iakttaga för bevakande af talan mot haveriräkning eller annan utredning, bör i densamma af dispaschören lämnas.

Allmänna föreskrifter om sättet och ordningen för tillsättande af dispaschör, om kvalifikationer för att kunna utnämnas därtill, om aflöningsförhållanden m. m. hafva icke utfärdats. För närvarande finnes endast en dispaschör, i Åbo. I sammanhang med utnämning af denne tjänsteman har kejsrerliga senaten berättigat honom att för hvarje haveriutredning beräkna sig dels arfvode med en half procent af dragande kapitalet, därest detta uppginge till 40,000 mark, och en tredjedels procent af hvad af dragande kapitalet öfverstege detta belopp, dels ock, för förrättning utom stationsorten, dagtraktamente med sex mark om dagen och skjutslega för två hästar, att utbetalas af den eller dem, som anlidade dispaschören. Tillika har dispaschören i enahanda ordning tillförsäkrats en årlig aflöning af allmänna medel, hvilken aflöning kejsrerliga senaten komme att för hvarje år bestämma. Denna fasta lön, som för vissa tider utgjort 4,800 mark, har efterhand blifvit nedsatt och lärer numera utgöra endast 900 mark.

Den *svenska* sjölagen af den 23 februari 1864, hvilken legat till grund för Finlands gällande sjö rätt, innehöll i nu förevarande hänseende samma stadganden, som de ur Finlands sjölag här ofvan anförda. I Sveriges gällande sjölag, af den 12 juni 1891, har den äldre lagens princip ifråga om dispaschs natur och rättsverkan bibehållits, men fullständigande stadganden hafva meddelats om förfarandet vid upprättande af dispasch, om ordningen för dess öfverklagande vid domstol samt om dess rättsverkan. Enligt 213 § i sistnämnda lag, hvilket lagrum föreskrifver, att utredning och fördelning af gemensamt haveri skall äga rum å den ort, där fartyg och last skiljas åt eller där dispasch för den ort vanligen upprättas, efter där gällande lag, skall dispasch här i landet upprättas af därtill förordnad tjänsteman (dispaschör). Angående förfarandet härvid stadgar 214 §, att befälhafvare har att utan dröjsmål föranstalta om upprättande af dispasch, samt att äfven den, som eljest äger del i haveriet, är berättigad att påkalla sådan utredning. Enhvar, som haveriet rör, är skyldig att till dispaschören affämna alla handlingar, hvilka denne för utredningen och fördelningen anser nödiga, och att i öfrigt tillhandagå honom med upplysningar. Dispaschören åligger att, när dispasch begäres, så fort ske kan, genom kungörelse, som en gång införes i allmänna tidningarna samt i tidning inom orten, anmana dem, hvilka i haveriet äga del, att inom viss förelagd kort tid skriftligen anföra hvad de till bevakande af sin rätt akta

Sverige.

nödigt äfvensom ingifva de handlingar, hvilka de vilja åberopa. Be-
finnas ingifna handlingar ofullständiga, bör dispaschören, så fort ske
kan, infordra nödig upplysning af vederbörande. Sedan den i kun-
görelsen förelagda tid gått till ända, eller, där ej å sagda tid full-
ständiga handlingar inkommit, efter det sådant skett, åligger det
dispaschören att inom två månader, å dag, som genom anslag å stadens
rådstufva samt kungörelse i allmänna tidningarna och i tidning inom
orten tillkännagifves, hafva dispaschen upprättad och tvefaldt utskrif-
ven med därå tecknad underrättelse, inom hvilken tid den missnöjde
bör till sin talans bevarande göra målet anhängigt vid domstol. Det
ena exemplaret af dispaschen skall utgifvas till den, som begärt dispaschen,
och det andra hållas öfriga delägare i haveriet till handa. Om före-
mål, som i dispasch upptagits såsom förloradt i gemensamt haveri,
senare kommer till rätta, eller om skada, som upptagits till fördelning,
senare ersättes af den, som ersättningskyldighet ålegat, skall, enligt
hvad i 215 § sjölagen föreskrifves, dispaschen genom tilläggsberäkning
rättas, men dispaschens upprättande får icke fördröjas allenast af an-
ledning att utsikt må finnas att återfå uppoffradt föremål eller erhålla
ersättning för skada. Enligt sjölagens 218 § skall äfven utredning och
fördelning af i nämnda lagrum omnämndt enskildt haveri verkställas
af vederbörande dispaschör, om någon, som har del i haveriet, påfordrar
detta. Slutligen stadgar sjölagen i 264 §, att, om tvist uppstår angående
den ersättningskyldighet, som på grund af försäkringsaftal enligt sjö-
lagens bestämmelser må åligga försäkringsgifvare, saken skall hänskjutas
till utredande af dispaschör. Därvid skall med visst undantag i tillämp-
liga delar af dispaschören iakttagas hvad för utredning af gemensamt
haveri, enligt hvad ofvan nämnts, finnes stadgad. Jämväl detta slags
utredning benämnes i sjölagen dispasch.

Sjölagens §§ 326, 329 och 330 innehålla bestämmelser om hvad
part, som icke åtnöjes med utfärdad dispasch, har att iakttaga för vin-
nande af rättelse i densamma äfvensom i öfrigt om rättegångsförfaran-
det i dispaschmål. Uttryckligen stadgas, att dispasch skall lända till
efterrättelse, om den icke öfverklagas på sätt sålunda föreskrifves.
Ifrågavarande bestämmelser innehålla, att den, som icke åtnöjes med
dispasch, skall göra sin klandertalan anhängig vid rådstufvurätten i den
stad, där dispaschen är utgifven, genom skriftlig inlaga före klockan tolf
å trettionde dagen från den, då dispaschen utgafs, samt att ändring i
rådstufvurättens utslag i dispaschmål skall vid talans förlust sökas hos
Konungen likaledes inom trettio dagar från utslagets dag.

Dispaschörer tillsätts af Kungl. Maj:t och finnas för närvarande förordnade i Stockholm, Göteborg, Härnösand och Malmö. Viss personlig kompetens för erhållande af befattningen finnes icke föreskrifven, och icke heller har genom meddeladt stadgande dispaschörs tjänsteverksamhet inskränkts till visst distrikt inom landet. Angående ordningen för dispaschörs tillsättande finnas icke heller allmängiltiga regler. Beträffande dispaschörsbefattningen i Stockholm, hvilken inrättats år 1752, föreskrifver ett kungl. bref af den 27 juni 1867, att Stockholms magistrat, som vid inträffad ledighet har att genast förordna en skicklig person att tjänsten under ledigheten förestå, skall i allmänna tidningarna kungöra ledigheten med utsättande af 30 dagars ansökningstid samt, efter inhämtande af handels- och sjöfartsnämndens och i Stockholm varande sjöförsäkringsbolags styrelsens yttranden rörande de sökandes skicklighet och lämplighet, upprätta och genom öfverståthållarämbetet till Kungl. Maj:t insända förslag till tjänstens återbesättande. I Göteborg förordnades dispaschör första gången 1812, i Härnösand likaledes första gången 1878, och i Malmö har funnits dispaschör sedan 1894. Med afseende å sättet för tillsättande af dessa befattningar finnas för en hvar af dem meddelade föreskrifter liknande ofvan anförda beträffande dispaschörsbefattningen i Stockholm gällande.

Dispaschör åtnjuter icke några som helst aflöningsförmåner af statsverket, utan erhåller godtgörelse för sin tjänsteverksamhet af dem, som anlita honom. I sådant hänseende har den 19 januari 1883 af Kungl. Maj:t utfärdats en ännu gällande »taxa på arfvode åt dispaschörer», som föreskrifver följande.

För generaldispasch, afseende fördelning af gemensamt haveri, utgår arfvode efter nedanstående procent af de värden, hvarå gemensam skada eller kostnad fördelas, nämligen:

1	procent af de första	10,000	kronor				
$\frac{1}{2}$	»	»	»	nästa	10,000	»	
$\frac{1}{4}$	»	»	»	följande	20,000	»	samt
$\frac{1}{5}$	»	»	återstoden af berörda värden.					

Har fartyg, öfver hvars haveri generaldispasch upprättas, varit lastadt med styckegods, och utgör antalet af de öfver lasten utställda konossement eller fraktsedlar mer än fyrtio, äger dispaschör att, förutom ofvannämnda arfvode, åtnjuta tio kronor för hvarje konossement eller fraktsedel utöfver nämnda antal. För utredning angående förhållandet mellan försäkringsgifvare och försäkringstagare åtnjuter dispaschör arfvode med ofvannämnda procentsatser, beräknade å för-

säkringssumman, dock att, om dispaschör i samma sak verkställt sådan utredning samt utredning och fördelning af gemensamt haveri, hans ersättning för den förra utredningen skall anses inbegripen i ersättningen för den senare; arfvode för dispasch, inbegripet ofvannämnda särskilda godtgörelse, må dock ej i något fall öfverstiga ett belopp af 2,000 kronor och innefattar äfven ersättning för utskrift af de båda exemplar af dispaschen, hvarom i sjölagen förmäles. För afskrift med vidimation af dispasch utgör lösen, enligt förordningen angående expeditionslösen den 7 december 1883, tre kronor för hvarje ark.

Såsom af det ofvanstående framgår, har enligt svensk rätt en i behörig ordning tillkommen dispasch en betydelse, som i utländsk lagstiftning endast undantagsvis tillägges en dispaschörs utlåtande. Dispaschen är hos oss icke endast ett på särskild sakkunskap grundadt yttrande i en haveri- eller sjöförsäkringsangelägenhet, utan innefattar ett verkligt afgörande af parternas mellanhafvande i vissa hänseenden, ett afgörande, som i likhet med beslut af domstol vinner laga kraft och således blir för parterna bindande, om det ej inom viss tid öfverklagas. Den svenske dispaschören utöfvar sålunda verkliga domarefunktioner. Då därtill kommer att dispaschörstjänstens utöfning ställer stora fordringar i afseende å kunskaper och erfarenhet på tjänstens utöfvare, blir det af stor vikt, att dipaschörstjänsterna blifva besatta med verkligt kompetenta personer. Men detta mål vinnes icke enbart genom uppställande af vissa kompetensvillkor för sökande af dispaschörstjänst, utan måste äfven främjas därigenom, att dispaschören beredes så mycket arbete och så stor inkomst af tjänsten, att en person med erforderlig kapacitet kan uteslutande eller åtminstone hufvudsakligen ägna sig åt dispaschörsverksamheten. Utan att dispaschören beredes tillräckliga inkomster, kan man naturligen icke påräkna, att verkligt dugliga personer vilja söka dispaschörstjänst, och ju mer arbete dispaschören erhåller i tjänsten, desto säkrare vinner han också den speciella erfarenhet och den skicklighet, som är af största vikt på ifrågavarande område.

För det ofvan angifna målets vinnande måste man emellertid äfven i ett annat afseende visa förtänksamhet. Den mest framträdande olägenheten af de nuvarande förhållandena har visat sig däruti, att det vid inträffadt förfall för dispaschör icke funnits någon kompetent person

att tillgå för tjänstens bestridande. Samma svårighet kan också lätt tänkas inträffa, då det gäller att vid dispaschörs afgang från tjänsten finna en efterträdare. Man måste därför så att säga sörja för kontinuitet i institutionen, och detta syfte kan icke lämpligen vinnas på annat sätt än genom att vid dispaschörernas sida ställa affönade assistenter. Genom inrättande af assistentbefattningar skulle unge män föränledas att utbilda sig för och ägna sig åt dispaschörsverksamhet och därigenom blifva kompetenta att öfvertaga eller uppehålla dispaschörstjänst, när så erfordrades.

Tydligt är emellertid, att inrättande af sådana assistentbefattningar icke bör ifrågakomma, om icke det med tjänsten förenade arbete är så omfattande, att det i någon mån kan räcka till äfven för assistenten. Nu berörda frågor hafva sålunda på det närmaste samband med hvarandra.

Det här föreliggande förslaget afser att i möjligaste mån tillgodose ofvan angifna synpunkter. Det afser därjämte att närmare reglera dispaschörernas verksamhet samt särskildt att lämna bestämmelser angående ordnandet och värden af de till tjänsten hörande arkivhandlingar.

Förslaget till stadga angående dispaschörerna i riket.

§ 1.

Såsom ofvan anmärkts, är det af största vikt, att dispaschörerna beredas tillräckligt arbete och inkomst af tjänsten. För att utröna, i hvad mån de nuvarande dispaschörstjänsterna kunna anses tillfredsställa denna fordran, hafva från nuvarande dispaschörer i Stockholm, Härnösand och Malmö infordrats uppgifter angående antalet af dem upprättade dispascher samt beloppet af deras, af dispaschörsverksamheten i form af arvoden härflytande bruttoinkomster under de sist förflutna fem åren. De i anledning häraf influtna uppgifterna äro sammanförda i följande tabell:

		Antal general- dispascher	Antal partiku- lierdiskascher	Summa antal	Arfvoden för general- dispascher		Arfvoden för partikulier- dispascher		Summa arfvoden	
I Stockholm utfärdade dispascher.	År 1900	34	7	41	9,525	74	1,065	34	10,591	08
	„ 1901	32	8	40	12,326	81	1,221	—	13,547	81
	„ 1902	28	9	37	11,175	60	1,490	—	12,665	60
	„ 1903	32	11	43	7,503	30	2,363	—	9,866	30
	„ 1904	30	11	41	8,421	52	1,617	26	10,038	78
		Summa	156	46	202	48,952	97	7,756	60	56,709
	medeltal för år	31	9	40	9,790	59	1,551	32	11,341	91
I Härnösand utfärdade dispascher.	År 1900	6	2	8	1,519	90	325	—	1,844	90
	„ 1901	7	1	8	2,934	31	200	—	3,134	31
	„ 1902	9	2	11	4,672	87	360	—	5,032	87
	„ 1903	8	2	10	2,627	77	347	50	2,975	27
	„ 1904	4	2	6	2,234	45	497	40	2,731	85
		Summa	34	9	43	13,989	30	1,729	90	15,719
	medeltal för år	6	2	8	2,797	86	345	98	3,143	84
I Malmö utfärdade dispascher.	År 1900	8	4	12	2,225	60	519	—	2,744	60
	„ 1901	7	—	7	567	80	—	—	567	80
	„ 1902	7	2	9	1,102	84	38	50	1,141	34
	„ 1903	15	3	18	2,379	48	333	—	2,712	48
	„ 1904	13	4	17	1,215	65	180	—	1,395	65
		Summa	50	13	63	7,491	37	1,070	50	8,561
	medeltal för år	10	2	12	1,498	27	214	10	1,712	37

Från den nuvarande dispaschören i Göteborg, som först under år 1904 utnämns till sin befattning, hafva motsvarande uppgifter icke infordrats, hvaremot sterbhusdelägarna efter hans företrädare i tjänsten meddelat, att inkomsten af i Göteborg under åren 1894—1903 utfärdade dispascher, med afdrag af kostnader, utgjort nedannämnda belopp; nämligen:

för år 1894	5,624: 38
„ „ 1895	5,252: 50
	transport 10,876: 88

	transport	10,876: 88
för år 1896	6,925: 80
” ” 1897	6,694: 55
” ” 1898	5,707: 48
” ” 1899	6,052: 44
” ” 1900	6,425: 16
” ” 1901	6,340: 90
” ” 1902	3,554: 72
” ” 1903	8,757: 27
	<u>Summa</u>	<u>61,335: 20</u>

eller sålunda i medeltal för år 6,133: 52.

Af dessa uppgifter framgår, att man för närvarande endast för dispaschörsbefattningar i Stockholm och Göteborg kan påräkna arbete och inkomster, som från förut angifna synpunkter kunna anses tillräckliga. För dispaschörerna i Härnösand och Malmö däremot visa sig såväl arbetets omfattning som inkomsten däraf vara alldeles för ringa. Det torde vara klart, att man för en så föga omfattande verksamhet icke kan föreslå tillsättandet af både en dispaschör och en assistent med aflöning. Äfven för en dispaschör utan assistent i hvardera af två sistnämnda städer är ställningen alldeles otillfredsställande, och man torde omöjligen kunna vänta annat, än att dispaschörerna i dessa städer, därest de äro personer med verklig förmåga, måste söka sin hufvudsakliga verksamhet på annat håll.

Tvekan synes därför icke böra råda om lämpligheten att indraga dispaschörstjänsterna i Härnösand och Malmö, dock naturligtvis med förbehåll för de nu därstädes anställda dispaschörerna att bibehållas vid sin nuvarande befogenhet intill tidpunkten för deras afgang från tjänsten. Några *verkliga* olägenheter för de respektive orterna torde icke behöfva befaras uppstå genom en sådan indragningsåtgärd. Med nutida kommunikationer samt den snabbhet och lätthet, hvarmed man kan meddela sig mellan långt skilda orter medelst post, telegraf och särskildt telefon blifva Norrland och Skåne lika lätt och väl betjänade genom dispaschörerna i Stockholm och Göteborg som genom särskilda dispaschörer i Härnösand och Malmö. I den mån dispaschörsinstitutionen i framtiden utvecklas, torde man äfven kunna beräkna, att allmänhetens intresse skall blifva bättre tillgodosedt därigenom, att dispaschörer finnas endast i Stockholm och Göteborg, då institutionen där har förutsättningar för att utveckla sig på ett mera tillfredsställande sätt. Man har där utsikt att få tjänsten besatt med personer, som äga verk-

lig förmåga och som därjämte genom ständigt sysslade med dispasch-görsmål kunna förväntas få den största möjliga erfarenhet inom sitt fack. Därtill kommer äfven fördelen, att man i händelse af tvister där har tillgång till domstolar, som i följd af dispaschmålens mängd besitta mera erfarenhet och sakkunskap i dessa säregna måls behandling, än man kan vänta af domare, som endast någon gång, kanske med flera års mellantider, blifva i tillfälle att handlägga mål af detta slag.

Att bibehållandet af dispaschörsbefattningen i Malmö icke motsvarar ett verkligt behof har förut blifvit med styrka framhållet. Sälunda har handels- och sjöfartsnämnden i Göteborg i ett den 21 september 1901 till kommerskollegium aflåtet yttrande beträffande ett af den senast tillsatta handels- och sjöfartskommittén afgifvet förslag ifråga om dispaschörsinstitutionen anfört, att behofvet af dispaschörer i riket enligt nämndens åsikt vore tillgodosedt med tre dispaschörer, af hvilka en borde hafva säte i Stockholm, en i Göteborg och en i någon af de större norrlandsstäderna. Lika goda skäl kunna emellertid anföras äfven för indragning af dispaschörsbefattningen i Norrland. Det kan därvid visserligen invändas, att sjöfarten på Norrland är stadd i ständig utveckling, och att den tid torde komma, då en särskild dispaschör för Norrland kan erhålla tillräckligt arbete. Men i hvarje fall äro förhållandena ännu icke sådana, och det torde kunna dröja flera tiotal af år, innan verkligt behof af särskild dispaschör i Norrland uppkommer. Det lärer därför nu vara alldeles för tidigt att vidtaga åtgärder, som skulle gå ut på icke mindre än ett bestående och utvecklande af institutionen därstädes. När det verkliga behofvet framträdt, kan det ju jämförelsevis lätt låta sig göra att inrätta en särskild dispaschörsbefattning i Norrland med tillämpning af hvad som gäller för Stockholm och Göteborg.

Om den i förevarande förslag till stadga förekommande bestämmelse, att sökande till dispaschörstjänst, för att såsom sådan kunna komma i åtanke, måste hafva fullgjort hvad för behörighet att utöfva domareämbete föreskrifves, blifver antagen, skulle det därjämte möta alldeles särskilda svårigheter att under nuvarande förhållanden få en dispaschörstjänst i Norrland besatt med personer af erforderlig kompetens. I Stockholm och Göteborg samlas alltid ett större antal yngre jurister, och man har grundad förhoppning att bland dem finna åtskilliga, som äro lämpliga och villiga att ägna sig åt dispaschörstjänsten. I Härnösand däremot eller annan stad i öfre Norrland är förhållandet väsentligen annat, och det skulle alltid komma att bero på en särskildt lycklig tillfällighet, om en dispaschörstjänst där blefve

besatt med en person, som vore villig att taga tjänsten på allvar samt hade förmåga och vilja att grundligt sätta sig in i de ofta ganska svårlösta frågor, en dispaschör har att behandla. Om i en framtid Norrland finge en egen hofrätt och denna blefve förlagd i en kuststad, skulle denna svårighet väsentligen afhjälpas, då en hofrätt alltid drager till sig en del yngre jurister, bland hvilka lämpliga aspiranter å dispaschörstjänsten kunde vinnas.

Att dispaschörsassistenterna i Stockholm och Göteborg skulle befinnas villiga att uppträda såsom sökande till ledigblifven dispaschörstjänst i Norrland, kan man icke beräkna. Under nuvarande förhållanden kunna dispaschörsassistenter icke erhålla fullt arbete eller tillfredsställande inkomster enbart i sin tjänst, utan måste söka sig annan verksamhet vid sidan däraf. Lämplig sådan verksamhet kan också i Stockholm och Göteborg erhållas af en dugande jurist. Det är emellertid icke antagligt, att en dispaschörsassistent, som på detta sätt ordnat sin verksamhet i Stockholm eller Göteborg, skulle vara villig att utbyta sin ställning mot en säkerligen mycket sämre såsom dispaschör i Norrland.

För de båda dispaschörerna i Stockholm och Göteborg hafva i förevarande paragraf tillika uttryckligen bestämts särskilda tjänstgöringsområden. En sådan anordning har påyrkats af, bland andra, handels- och sjöfartsnämnden i Göteborg, som i sitt ofvannämnda yttrande därom anför, att anordningen syntes nödvändig till förekommande af en konkurrens, som på ifrågavarande område icke kan anses lämplig eller nyttig, utan endast läser nedsätta ämbetets vikt och värdighet. För allmänheten vore det äfven af intresse att få fastställt, hvilken dispaschör skulle i hvarje särskildt fall anlitas, och hvarest upplysning angående haveriangelägenheter, som hänskjutits till dispaschörsbehandling, vore att erhålla.

På samma gång förslaget tillmötesgår den sålunda gjorda framställningen, bör emellertid anmärkas, att gällande sjölag icke lämnar denna fråga alldeles öppen. 213 § sjölagen stadgar, att utredning och fördelning af gemensamt haveri skall äga rum å den ort, där far-tyg och last skiljas åt, eller där dispasch för den ort vanligen upprättas, och i 264 § sjölagen stadgas, beträffande utredning om försäkringsgifvares ersättningsskyldighet, att sådan utredning skall, där ej annorlunda aftalas, verkställas å den ort, där försäkringen slutits eller där dispasch för den ort vanligen uppgöres. Dessa lagbestämmelser — till hvilka det föreliggande förslaget skall i tillämpningen ansluta sig — förutsätta befintligheten af viss sedvänja rörande orten

för dispaschs upprättande. Förslagets bestämmelse rörande tjänstgöringsområdenas omfattning — likasom den supplerande bestämmelsen därom i förslagets 15 § — är därför också, i tillämpliga delar, grundad på den hittills i dispaschörernas praxis framträdande sedvänja.

§ 2.

De här innefattade stadgandena angående sättet för dispaschörs tillsättande öfverensstämma i hufvudsak med hvad nu gäller och införa för de båda dispaschörsbefattningarna i Stockholm och Göteborg ett väsentligen enahanda förfarande. En nyhet är, att äfven annat svenskt sjöförsäkringsbolag än det, hvars styrelse har sitt säte i den stad, i hvilken dispaschör skall i det särskilda fallet tillsättas, har tillerkänts befogenhet att yttra sig öfver till befattningen inkomna ansökningar.

Dispaschörsassistent har ansetts böra förordnas endast för viss tid och af magistraten i staden, som torde vara den myndighet, hvilken är bäst lämpad att handhafva den närmaste uppsikten öfver dispaschörsinstitutionen. Förfarandet vid tjänstens tillsättning öfverensstämmer för öfrigt i hufvudsak med förfarandet vid tillsättande af dispaschörs-tjänst, dock med den förenkling att särskildt yttrande icke infordras från styrelser för sjöförsäkringsbolag i andra fall, än då särskild begäran att få afgifva yttrande blifvit i anledning af ledigheten framställd. Därjämte har stadgats, att dispaschörens yttrande skall infordras, hvilket betingas af hänsyn till det samarbete, som är afsedt att äga rum mellan denne och dispaschörsassistenten.

Med magistratens ofvannämnda befogenhet öfverensstämmer, att denna myndighet äfven tillägges befogenhet och åliggande att vid förfall för dispaschör eller dispaschörsassistent eller vid inträffande ledighet förordna lämplig person att bestrida tjänsten, under det för-fallet eller ledigheten varar.

§ 3.

Krafvet på skärpta föreskrifter rörande villkoren för behörighet att bekläda dispaschörsbefattning är det spörsmål, som då fråga om dispaschörsinstitutionens omorganisering varit å bane, företrädesvis framträdte. I ofvannämnda af handels- och sjöfartsnämnden i Göteborg afgifna yttrande påpekades sålunda äfven de stora fordringar, som måste ställas på dispaschörens kunskaper och erfarenhet. Han borde äga fullständig

känedom icke allenast om svensk utan jämväl om utländsk sjörätt och lagtillämpningen i sjörättsmål och dessutom vara fullt förtrogen med de sedvänjor och bruk, som gjort sig gällande såväl inom som utom landet i handel och sjöfart. Dessa kunskaper förvärfvades icke utan särskilda och grundliga förstudier, såväl rent teoretiska som inhämtade under praktiskt sysslande med haveriutredningar. Såsom kompetensvillkor för dispaschörstjänst syntes sålunda först och främst böra uppställas samma fordringar som för behörighet att bekläda domareämbete, och att dispaschören borde vara juridiskt bildad, vore utom allt tvifvel. Vissa kunskaper i främmande språk borde fordras och särskild vikt fästas vid föregående tjänstgöring såsom biträde åt dispaschör, i det att ingen kunde antagas vara skicklig att sköta en dispaschörsbefattning utan den erfarenhet, som vunnes genom en dylik tjänstgöring.

Hvad sålunda anförts torde äga fullt fog, och med hänsyn härtill har i förevarande paragraf bland de kompetensvillkor för erhållande af dispaschörs- och dispaschörsassistentbefattning, som ansetts oundgängligen nödiga, för att dispaschörsinstitutionen skall blifva i stånd att motsvara sin uppgift, främst upptagits behörighet att utöfva domareämbete. De i paragrafen föreskrifna kompetensvillkoren öfverensstämja jämväl i öfrigt med ofvan anförda af handels- och sjöfartsnämnden i Göteborg gjorda uttalanden.

Bestämmelsen om företeende af intyg, att sökande visat sig äga de för dispaschörstjänst erforderliga insikter i vissa främmande språk, torde icke i tillämpningen möta några svårigheter. Den lärare, som har att pröfva sökandens insikter, bör naturligtvis tillse, att denne icke blott besitter goda insikter i det främmande språket i allmänhet, utan särskildt att han förstår nöjaktigt tolka sådana på det främmande språket affattade handlingar, som vanligen företes i dispaschären, såsom certepartier, konossementer, besiktningsinstrument m. m.

Det har blifvit ifrågasatt, att för erhållande af dispaschörsassistentbefattning icke skulle erfordras intyg om föregående tjänstgöring hos dispaschör. Men då förslaget förutsätter, att dispaschörsassistenten skall vara kompetent att vid förefallande behof på egen hand upprätta dispascher, och då en sökandes lämplighet svårligen kan bedömas utan någon föregående pröfning under biträde med dispaschörsögromål, torde ifrågavarande kompetensvillkor böra fasthållas äfven för assistentbefattning. Att man i enstaka fall kan nödgas dröja någon tid med besättande af dispaschörsassistentbefattning, tills eventuell sökande hunnit

förvärfva den erforderliga kompetensen, är uppenbarligen en olägenhet, som härvid icke bör tillmätas afgörande betydelse.

§ 4.

Det har redan förut här ofvan uttalats, att magistraten är den myndighet, som lämpligen bör hafva den närmaste uppsikten öfver dispaschörsinstitutionen. Detta är i förevarande § uttryckligen angifvet. En bestämmelse härom torde betingas särskildt för tillämpningen af 31 § konkurslagen.

§§ 5 och 6.

Då dispaschören, såsom förut är framhållet, har att utöfva domarefunktioner, vore det uppenbarligen principiellt riktigt att mot honom gällde samma jäf som emot domare. Bestämmelser härom kunna emellertid icke gifvas i annan ordning än genom allmän lag och skulle, därest de anses böra genomföras, hafva sin plats i sjölagen. I förevarande författning kan intet direkt stadgande om jäf upptagas, så länge sjölagen därom ingenting innehåller. Då det likväl måste vara angeläget att förekomma, det dispaschör blefve icke blott berättigad utan äfven skyldig att handlägga dispaschären, hvori han själf eller honom närstående personer vore personligen intresserade såsom parter, har förslaget i förevarande paragrafer upptagit särskilda stadganden i detta syfte. I § 5 förbjudas sålunda dispaschör och dispaschörsassistent att befatta sig med sådan affärsverksamhet, som lätteligen kan göra dem till parter eller ombud för parter i dispaschsmål, och enligt § 6 åligger det dispaschör att i vissa fall, då han, därest han vore domare i vanlig mening, skulle vara hindrad af jäf att handlägga ett ärende, öfverlämna detsamma till handläggning af annan behörig person. Om dispaschör i strid mot denna föreskrift själf upptager ärendet till handläggning, medför detta icke det af dispaschören afgifna utlåtandets ogiltighet, hvilket skulle blifva händelsen om ett verkligt stadgande om jäf åsidosattes, utan dispaschörens förfarande är endast att betrakta såsom tjänstefel, hvarför han kan ställas till ansvar. Då den händelse, att äfven dispaschörsassistent befinner sig i enahanda förhållande till saken, icke är otänkbar, har för sådant fall, i öfverensstämmelse med hvad enligt § 2 skulle vara att iakttaga vid förfall i allmänhet för dispaschör eller dispaschörsassistent, förslagits vidtagande af särskild åtgärd.

Stadgandena i § 5 liksom den i § 6 intagna bestämmelse, att dispaschör äger att, om å någon tid hans tjänsteåtgärd påkallas i flera ärenden, än han kan inom i sjölagen föreskrifven tid medhinna, öfverlämna ett eller flera ärenden till dispaschörsassistentens själfständiga handläggning, åsyfta äfven att förekomma, att dispaschör och dispaschörsassistent af icke till tjänsten hörande göromål hindras att vederbörligen ägna sig åt det arbete, som tjänsten medför, samt åvägabringa en möjligast snabb expedition af dispaschörens tjänsteåtgärder.

Det har därjämte ansetts lämpligt att uttryckligen framhålla dispaschörens *skyldighet* att med ofvan angifna undantag inom sitt tjänstgöringsområde verkställa alla tjänsteåtgärder, som tillhöra hans befattning och hvarom han vederbörligen anmodas.

§ 8

innehåller stadgande, att dispaschören skall vara skyldig föra vissa böcker. Dessa böckers antal är dock inskränkt till att omfatta dem, som ansetts vara oundgängligen nödvändiga i rättssäkerhetens intresse och för att möjliggöra en kontroll af dispaschörens tjänstverksamhet. *Dagboken* är afsedd att utgöra ett fullständigt och öfversiktligt register öfver dispaschärendena samt på samma gång ett medel till effektiv kontroll öfver dispaschörens verksamhet. Inbunden tillsammans med dispaschboken blir den jämväl att betrakta såsom ett register till denna. Att alla utgifna dispascher böra förvaras för att vid möjligen förekommande behof i framtiden lända till upplysning, ligger väl egentligen i sakens natur. Men då det lär hafva inträffat, att samlingar af konceptdispascher betraktats såsom dispaschörens privata egendom, som till och med blifvit föremål för försäljning, torde det vara nödigt att uttryckligen ålägga dispaschörerna såsom ett tjänsteåliggande att för det allmännas räkning ombesörja och bevara inneliggande exemplar af dispascherna. I detta syfte har föreskrifvits, att alla utgifna dispascher skola i ordningsföljd införas i en *dispaschbok*. Att föreskriften om dispaschboks förande är uppfyllt därmed att, såsom nu i allmänhet lär ske, konceptdispascherna eller andra exemplar af dispascherna, vederbörligen underskrifna, i ordningsföljd sammanhäftas och sedermera inbindas, är uppenbart.

Stadganden, som dels fullständiga de nu gifna, dels afse att åvägabringa kontroll öfver desammas efterlefnad, äro upptagna i § 11.

§ 9.

I förevarande § meddelas närmare föreskrifter, hufvudsakligen i öfverensstämmelse med hittillsvarande praxis, angående dispaschs uppställning och innehåll.

I allmänhet torde i generaldispascher, som utfärdas i Sverige, i likhet med hvad stundom utomlands praktiseras, för närvarande såsom afslutning intagas s. k. likvider, utvisande för en hvar af haveri-intressenterna samt stundom äfven för haverikommissionären och annan, som till någon del omhänderhaft haveriangelägenheterna, hvad de hvar för sig på grund af dispaschen hafva att fordra eller skola till annan utgifva. Föreskrift om intagande i dispasch af en sådan uträkning har icke upptagits i förevarande § och detta med full afsikt, enär en sådan beräkning icke torde rätteligen tillhöra dispaschen. Denna bör allenast innefatta ett afgörande, om eller till hvilken del gjord utgift eller uppkommen skada eller kostnad är gemensam för två eller flera af intressenterna eller bör bäras af någon af intressenterna enskildt, samt huru i förra fallet utgiften, skadan eller kostnaden skall fördelas. Genom att därutöfver fastställa, hvad den ene har att betala till den andre, skulle dispaschören ofta gå utöfver sin befogenhet. Ett dylikt åläggande af betalningsskyldighet förutsätter, bland annat, pröfning af frågan, hvilken af parterna det är, som för gemensam räkning förskotterat hvarje särskild utgift. En tvist härom lärer icke tillhöra dispaschörens afgörande. Likaledes är det uppenbart, att dispaschören icke är behörig att pröfva, huruvida någon på grund af vållande till den fara, som föranledt haveriet, skall jämlikt 191 § sjölagen vara förlustig sin rätt till ersättning. Dispaschören skall utreda och fördela haveriet oberoende af denna fråga. Om han nu afslutar dispaschen med en »likvid», däri han fastslår, hvad den ene skall betala till den andre, öfverskrider han sin befogenhet och kan på ett betänkligt sätt förgripa sig på den ena partens rätt att vinna befrielse från ersättningens utgifvande.

Vill dispaschören stå parterna till tjänst med uppgörande af likvider dem emellan på grundvalen af en utaf honom uppgjord dispasch, finnes naturligen därför intet hinder, allenast denna beräkning uppgöres skild från dispaschen såsom en handling af enskild natur, hvilken därför icke heller har någon för parterna förbindande verkan.

§ 10.

Hittills har det varit vanligt, att dispaschören, då dispasch utfärdas, genast till vederbörande återställer i och för utredningens verkställande till honom ingifna handlingar utan att alltid såsom bilagor till dispaschen foga afskrifter däraf eller ens i sin besittning bevara sådana afskrifter. Det har i följd häraf icke sällan inträffat att, sedan dispasch öfverklagats och i rättegången yppats behof att hafva tillgång till en eller annan af berörda handlingar, det varit omöjligt eller åtminstone förenadt med stora svårigheter att för domstolen förete handlingen. Att detta förhållande är olämpligt och oriktigt, ligger i öppen dag; och i förevarande § har för att förekomma inträffandet af berörda missförhållande intagits en föreskrift, att dispaschören skall förvara handlingarna i dispaschärende, till dess dispaschen vunnit laga kraft, samt vid anfordran tillhandahålla domstol, som handlägger klander af dispasch, desamma. Att den part, som begär att utfå handlingarna från dispaschören, skall visa, där så erfordras, att dispaschen vunnit laga kraft, torde vara uppenbart.

För öfrigt har det ansetts lämpligt att i denna § uttryckligen utsäga, att, om domstol ändrar ett i en dispasch innefattadt beslut och återförvisar ärendet till dispaschören för att denne må upprätta ny dispasch i enlighet med andra af domstolen fastställda grunder, dispaschören är skyldig att ställa sig ett sådant domstolens förordnande till efterrättelse.

§ 11

ansluter sig delvis till §§ 8 och 10. Såsom ett verksamt medel att åstadkomma kontroll öfver efterlefnaden af stadgandena angående värden af böcker och andra handlingar har föreslagits, att en inspektion i berörda afseende skall en gång om året förrättas af magistraten genom en dess ledamot, hvarjämte åt magistraten uppdragits att i allmänhet handhafva vårdandet af och uppsikten öfver dispaschörsarkivet.

§ 12.

För att med afseende å dispaschörsinstitutionen effektivt vinna de syftsmål, hvilkas uppnående ofvan framställts såsom önskvärdt, torde det vara lämpligt att, så vidt möjligt, sörja för att, när tillsättning

af dispaschörs- eller dispaschörsassistentbefattning ifrågakommer, ett icke allt för ringa antal kompetente sökande må kunna med säkerhet påräknas förefintligt. I den omständigheten, att en tjänst eftersträvas af flere, ligger naturligen för enhvar af dem en sporre till större ansträngningar för förvärfvande af erforderliga kunskaper och färdighet. För öfrigt kan det äfven för annan än den, som ämnar söka dispaschörs- eller dispaschörsassistentbefattning — såsom t. ex. för en advokat, som företrädesvis sysslar med sjörättsliga spörsmål — vara af vikt eller intresse att äga någon kännedom om dispaschögöromål. Med hänsyn härtill hafva i förevarande § föreslagits bestämmelser, afsedda att stadga skyldighet för dispaschör att bereda person, som är behörig att söka dispaschörsbefattning, tillfälle att biträda vid dispaschörstjänstegöromål äfvensom att därvid lämna honom nödig handledning. I syfte att förekomma, att den föreslagna anordningen må i sin tillämpning blifva alltför betungande för dispaschörerna, har tillika i paragrafen införts stadgande, att dispaschör icke är skyldig att samtidigt lämna mera än ett sådant biträde tillfälle till tjänstgöring.

Hvad denna § i sin senare del innehåller, läser icke erfordra särskild förklaring.

§ 13.

Att uttryckligen fastställa och begränsa de skyldigheter, som åligga dispaschörsassistenten såsom sådan, har ansetts erforderligt för att bereda å ena sidan dispaschören säkerhet för att af assistenten erhålla skäligt biträde samt å andra sidan assistenten en gent emot dispaschören i viss mån själfständig ställning. Då, såsom förut är anfördt, dispaschörsassistenterna icke kunna tänkas erhålla tillräckligt arbete i tjänsten, måste man sörja för, att de få tillfälle att vid sidan af densamma själfständigt ordna annan verksamhet på lämpligt sätt.

§ 14

innehåller allmänna stadganden angående *dispaschörs* och *dispaschörs-assistents aflöningsförmåner*.

I detta hänseende föreslog handels- och sjöfartsnämnden i Göteborg i sitt ofvanomförmälta utlåtande en på visst sätt bestämd ändring af det enligt taxan af den 19 januari 1883 för partikulierdispasch utgående arfvode, för de flesta fall innebärande en nedsättning af arfvodet, under det att nämnden med afseende å utredning af gemensamt

haveri gjorde det uttalande, att berörda taxa därutinnan borde kunna bibehållas oförändrad, med den inskränkning att ett lägsta arfvode af t. ex. 25 kronor syntes böra bestämmas.

Därefter anförde nämnden ytterligare:

»Såväl enligt den gällande taxan för gemensamt haveri som enligt den sålunda föreslagna beträffande enskildt haveri är arfvodet för ringa i förhållande till arbetet, då dispaschen afser mindre farkoster och laster med låga värden. Dylika dispascher beröra emellertid nästan uteslutande den mindre kustfarten, hvilken icke kan tåla högre arfvoden, och det synes därför lämpligt, att dispaschören på annat sätt beredes ersättning härför.

Det torde, enligt handels- och sjöfartsnämndens förmenande, i anledning häraf blifva nödvändigt, att dispaschören tilldelas ett *fast arfvode* af staten till ersättning för de lägre arfvodena vid utredningen af haverier af sistberörda art.

Häri genom vinnes äfven en annan, viktig fördel, i ty att dispaschören genom denna fasta lön erhåller en mera betryggad, med andra statens tjänstemän likställd ställning, än om han för sin utkomst är uteslutande beroende af de inkommande dispaschernas mycket växlande antal och storlek. Att dispaschören erhåller fast aflöning synes därför i och för sig berättigadt och torde äfven bidra därtill, att verkligt kompetenta personer komma att ägna sig åt dispaschörsverksamheten.»

Beträffande de af nämnden jämväl föreslagna dispaschörsassistentbefattningarna förmälte sig nämnden anse lämpligast, att dessa tjänstemän aflönades med fasta arfvoden af staten.

Hvad handels- och sjöfartsnämnden sålunda anfört är väl förtjänt af beaktande. Det vore otvifvelaktigt lämpligast, att dispaschören liksom andra statens tjänstemän erhöle sin hufvudsakliga inkomst i form af fast lön. Därigenom blefve staten satt i tillfälle att vid bestämmande af de afgifter, som allmänheten hade att erlægga för dispaschörens anlåtande, utan någons förfördelande nedsätta eller borttaga afgifterna för utredningar rörande låga värden, som icke kunna bära högre kostnad, och därigenom undvekes äfven det nu ofta förekommande för dispaschörstjänstens värdighet nedsättande ackorderandet om lägre pris för dispaschernas upprättande än det i taxan föreskrifna. En mera opartisk ställning till alla parter skulle också därmed vinnas för dispaschören. Då emellertid en så genomgripande reform för närvarande icke lär kunna genomföras, måste fortfarande dispaschörens ekonomiska ställning hufvudsakligen grundas på rätt till arfvode enligt taxa.

Dispaschörens i Stockholm bruttoinkomster af arfvoden har under de fem sista åren i medeltal för år uppgått till 11,341 kronor 91 öre. Från detta belopp afgår emellertid omkring 3,000 kronor årligen för hyra af tjänsterum, skrifbiträde och öfriga expenser. Återstoden, omkring 8,000 kronor, torde icke få anses såsom en i och för sig otillfredsställande inkomst, ehuru den icke kan jämnställas med en ämbetsmans lön till samma belopp, då dispaschören icke har pensionsrätt och äfven i öfrigt hans inkomst helt och hållet bortfaller, så snart han af sjukdom blir oförmögen till arbete. Hvad som egentligen gör den ekonomiska ställningen mindre tillfredsställande är att inkomsten är osäker och växlande. Exempel härpå lämnas särskildt innevarande år, då dispaschörens nettoinkomst knappast lär uppgå till mer än 3,000 kronor.

I Göteborg ställer sig saken i allmänhet sämre än i Stockholm.

För att i någon mån råda bot för olägenheten af arfvodesinkomstens växlande beskaffenhet, har man tagit i öfvervägande lämpligheten af en sådan anordning af dispaschörens aflöningsförhållanden, att han skulle till statsverket redovisa hälften af de enligt taxan utgående arfvodesbeloppen mot det att han tillerkändes fast lön af statsmedel, motsvarande halva medelbeloppet af arfvodesinkomsterna för ett lämpligt antal af de senast förflutna åren. Härigenom skulle dispaschörens inkomst göras mer konstant, utan att statsverket i det hela betungades med någon afsevärd utgift. Då emellertid den nuvarande dispaschören i Stockholm visat sig obenägen för en dylik anordning, måste frågan därom nu förfalla, men torde vid en kommande lämpligare tidpunkt förtjäna att ånyo tagas i öfvervägande.

För det närvarande måste således dispaschörsinstitutionens ekonomi grundas hufvudsakligen på rätten till arfvode enligt taxa. Då emellertid det föreliggande förslaget ålägger dispaschörerna skyldigheter, som förut ej ålegat dem — däribland skyldigheten att hålla biträde jämväl kan föranleda högre utgift för tjänstelokal — och då det icke lär kunna ifrågakomma att höja arfvodestaxan, synes billigheten fordra, att dispaschörerna, därest det föreliggande förslaget blifver gällande, erhålla någon från statsverket utgående aflöning, som kan motsvara deras ökade skyldigheter. Till ledning vid bestämmandet af sådan aflöningsbelopp kan tjäna hvad handels- och sjöfartsnämnden i Göteborg uttalat i sitt förut åberopade uttalande, däri lön för dispaschörerna föreslås till belopp af 2,000 kronor årligen. Då emellertid den nu föreslagna taxan i § 2 innehåller en rätt afsevärd nedsättning, som handels- och sjöfartsnämnden icke tagit i beräkning, vilja kommitterade föreslå en årlig aflöning till en hvar af dispaschörerna i Stockholm och Göteborg

af 2,500 kronor. Däremot är klart, att, då de ökade skyldigheterna hufvudsakligen drabbat dispaschörerna i Stockholm och Göteborg, men däremot endast i obetydlig grad de öfriga dispaschörerna under deras återstående tjänstetid, aflöningen för dessa senare kan ställas väsentligen lägre och inskränkas till 1,000 kronor årligen.

I fråga om dispaschörsassistenterna är det uppenbart, att dessa måste aflönas af statsverket, då de icke på annat sätt kunna erhålla någon afsevärd inkomst. För innevarande år har genom sammanskott af en del sjöförsäkringsbolag ett arfvode af 2,000 kronor beredts en lämplig person, som mot denna godtgörelse åtagit sig att biträda dispaschören i Stockholm och vid förfall för denne mottaga förordnanden att uppehålla dispaschörstjänsten. Ett årligt arfvodesbelopp af 2,000 kronor torde också vara fullt tillfredsställande för en dispaschörsassistent.

§ 15.

Då den ifrågasatta indragningen af en hvar af dispaschörsbefattningarna i Härnösand och Malmö, såsom förut nämnts, naturligen icke kan verkställas förrän efter den nuvarande innehafvarens afgang, innefattar denna § en öfvergångsbestämmelse i sådant hänseende.

Bestämmelsen om tjänstgöringsområden ansluter sig till hvad som hittills varit det vanliga.

Förslaget till taxa på arfvode At dispaschörer.

I detta förslag bibehållas de i gällande taxa förefintliga stadganden om arfvode för generaldispasch enligt 213 § sjölagen i hufvudsak oförändrade.

Ändring är föreslagen endast så till vida, att det särskilda arfvodesbelopp, som enligt § 2 skall beräknas för hvarje konnossement eller fraktsedel utöfver fyrtio, nedsättes från tio till fem kronor. Nedsättningen synes påkallad däraf, att, då konnossementens antal är stort, det ofta händer, att den andel i det gemensamma haveriet, som vid fördelningen i dispaschen faller på hvarje särskild konnossementspost, understiger tio kronor, och således arfvodet blir större än den kostnads-post, för hvars utredande detsamma utgår. Nedsättningen torde emellertid icke kunna nöjaktigt försvaras, därest icke dispaschörerna samtidigt erhålla någon aflöning på sätt förut är föreslaget.

I förslaget § 3 innefattas bestämmelser om arfvode för utredning och fördelning af kostnader enligt 218 § sjölagen och för tilläggsberäkning enligt 215 § samma lag, i hvilka fall uttryckliga föreskrifter om arfvodets beräkning hittills saknats.

Beträffande arfvode för dispasch angående försäkringsgifvares ersättningskyldighet föreslås en afsevärd förändring. Såsom handels- och sjöfartsnämnden i Göteborg framhållit i sitt ofta nämnda utlåtande, är den gällande taxan härutinnan otvifvelaktigt för hög. Detta har ock haft till följd, att enskilda haverier antingen utredas af parterna själfva eller ock att med dispaschörerna ackorderas om lägre arfvode än det, hvartill taxan berättigar.

Bestämmandet af en särskild lägre taxa för partikulierdispascher torde således i det hela icke minska dispaschörernas inkomster, snarare tvärtom.

Enligt bestämmelsen i § 4 af förslaget beräknas arfvodets storlek icke enbart efter storleken af försäkringssumman, utan bestämmande är äfven i viss mån arbetets omfattning, därvid hänsyn tagits till haveriräkningarnas belopp och antal. Nu gällande föreskrift, att, om dispaschör i samma sak verkställt utredning angående förhållandet mellan försäkringsgifvare och försäkringstagare samt utredning och fördelning af gemensamt haveri, hans ersättning för den förra utredningen skall anses inbegripen i ersättningen för den senare, har icke bibehållits. Nämnda föreskrift synes lätt kunna leda till obillighet mot dispaschören. Numera förekommer nämligen ofta, att ett större flertal assuradörer äro intresserade i ett haveri, och dispaschören skulle därför kunna påläggas att i sammanhang med generaldispaschen gratis utföra ett flertal partikulierutredningar. Med den föreslagna nedsatta taxan för partikulierdispascher bör det särskilda arfvodet för hvarje sådan utredning för sig icke blifva oskäligt betungande.

Jämte det i § 5 maximi- och minimiarfvoden fastställts, har slutligen i § 6 stadgats, att dispaschör, för den händelse för upprättande af dispasch särskild resa erfordras, är berättigad att utöfver det bestämda arfvodet för dispaschen uppåta godtgörelse för resekostnad och traktamentsersättning.

Bil. D.

Förnyadt förslag

till

taxa

på arfvode åt dispaschörer.

§ 1.

För dispasch, hvarom i 213 § i sjölagen sägs (generaldispasch), äger dispaschören åtnjuta arfvode, uppgående till nedanstående procent af de värden, hvarå gemensam skada och kostnad fördelas, nämligen

$\frac{1}{2}$ procent af de första	10,000 kronor	
$\frac{1}{4}$ " " " nästa	10,000	"
$\frac{1}{8}$ " " " följande	20,000	"
$\frac{1}{10}$ " " " återstoden af berörda värden.		

§ 2.

Har fartyg, öfver hvars haveri generaldispasch upprättas, varit lastadt med styckegods och utgör antalet af de öfver lasten utställda konossement eller fraktsedlar mer än fyrtio, äger dispaschör att, förutom det i § 1 bestämda arfvode, åtnjuta fem kronor för hvarje konossement eller fraktsedel utöfver nämnda antal.

§ 3.

För dispasch, som endast innefattar utredning och fördelning af kostnad enligt 218 § i sjölagen, utgår arfvode efter de för generaldispasch stadgade grunder. Innefattar dispasch angående gemensamt haveri jämväl utredning och fördelning af kostnad enligt 218 § i sjö-

lagen, utgår ej särskildt arfvode för den sistnämnda utredningen och fördelningen.

För tilläggsberäkning enligt 215 § i sjölagen utgår arfvode med en fjärdedel af det belopp, som dispaschören ägt beräkna för generaldispaschen, till hvilken tilläggsberäkningen hör.

§ 4.

För utredning angående ersättningsskyldighet, som på grund af försäkringsaftal må åligga försäkringsgifvaren (partikulierdispasch) äger dispaschör åtnjuta arfvode med följande procent af försäkringssumman, nämligen:

$\frac{2}{10}$ procent af de första	10,000 kronor
$\frac{1}{10}$ " " " nästa	10,000 "
$\frac{1}{30}$ " " " följande	20,000 "
$\frac{2}{100}$ " " återstoden,	
med tillägg af dels $\frac{1}{10}$ procent af sammanlagda beloppet af haveriräkningarna, däri dock ej inbegripna räntor och haveriprovisioner, och dels 5 kronor för hvarje haveriräkning utöfver 10.	

§ 5.

Minsta arfvode för dispasch eller tilläggsberäkning enligt §§ 1—4 är 15 kronor. Arfvodet i sin helhet må ej öfverstiga

för generaldispasch	1,000 kronor
" partikulierdispasch	500 "
" utredning och fördelning enligt 218 § i sjölagen	250 "
" tilläggsberäkning enligt 215 § i sjölagen	250 "

§ 6.

Erfordras för upprättande af dispasch särskild resa från den stad, där dispaschör är anställd, äger han därför utöfver arfvodet uppbära resekostnads- och traktamentsersättning enligt 3:dje klassen af gällande resereglemente.

§ 7.

Arfvode enligt denna taxa innefattar äfven ersättning för utskrift af de båda exemplar af dispaschen, hvarom i 214 § i sjölagen förmäles.

Bil. E.

Af dispaschörerna meddelade uppgifter angående antalet utfärdade dispascher under åren 1905—1908 samt rörande bruttoinkomsterna vid dispaschörsbefattningarna under samma år:

		Antal general- dispascher	Antal partiku- lierdispascher	Summa antal	Arfvoden för general- dispascher		Arfvoden för partiku- lierdispa- scher		Summa arfvoden	
I Stockholm utfärdade dispascher	År 1905	18	9	27	5,775	15	1,353	70	7,128	85
	» 1906	31	9	40	8,992	83	1,989	87	10,982	70
	» 1907	29	8	37	8,312	60	1,447	29	9,759	89
	» 1908	29	7	36	9,912	65	1,068	10	10,980	75
	Summa	107	33	140	32,993	23	5,858	96	38,852	19
	Medeltal för år	27	8	35	8,248	30	1,464	74	9,713	04
I Göteborg utfärdade dispascher ¹⁾	År 1905	11	13	24	2,943	24	1,097	28	4,340	52 ²⁾
	» 1906	12	16	28	2,665	98	2,972	—	5,937	98 ²⁾
	» 1907	23	28	51	7,844	59	4,212	88	12,357	47 ²⁾
	» 1908	12	14	26	2,551	59	3,277	50	6,129	09 ²⁾
	Summa	58	71	129	16,005	40	11,559	66	28,765	06 ²⁾
	Medeltal för år	14	18	32	4,001	35	2,889	91	7,191	26 ²⁾
I Härnösand utfärdade dispascher	År 1905	6	—	6	6,155	42	—	—	6,155	42
	» 1906	8	—	8	832	93	—	—	832	93
	» 1907	8	1	9	3,929	99	150	—	4,079	99
	» 1908	6	3	9	2,085	18	445	—	2,530	18
	Summa	28	4	32	13,003	52	595	—	13,598	52
	Medeltal för år	7	1	8	3,250	88	148	75	3,399	63
I Malmö utfärdade dispascher ³⁾	År 1905	9	2	11	1,357	—	688	—	2,045	—
	» 1906	11	3	14	2,960	80	232	—	3,192	80
	» 1907	9	1	10	1,009	20	36	—	1,045	20
	Summa	29	6	35	5,327	—	956	—	6,283	—
	Medeltal för år	9	2	11	1,775	66	318	67	2,094	33

¹⁾ År 1904 utgjorde enligt uppgift bruttoinkomsten af befattningen 4,637,52.

²⁾ Däri inräknadt ett sedan åtskilliga år tillbaka utgående bidrag från Göteborgs stad å 300 kronor om året.

³⁾ Uppgifter för år 1908 saknas.

Utskottets
yttrande.

Såsom i statsrådsprotokollet erinras, finnas för närvarande inom landet anställda fyra dispaschörer, nämligen en i hvardera af städerna Stockholm, Göteborg, Malmö och Härnösand. Dessa dispaschörer, som tillsätts af Kungl. Maj:t, åtnjuta inga som helst aflöningsförmåner af statsmedel, utan erhålla godtgörelse för sin tjänsteverksamhet af intressenterna i de af dispaschörerna för fördelning handlagda haverierna efter en af Kungl. Maj:t fastställd taxa. Med förevarande framställning afses nu dels att genom tillerkännande åt dispaschörerna af fasta arfvoden af statsmedel göra dem mera oberoende af de starka växlingar i inkomster, som äro en nödvändig följd af det nuvarande aflöningsystemet, och dymedelst höja och stärka deras ställning gentemot den allmänhet, med hvilken de i egenskap af domare i första instans i haverimål komma i beröring, dels ock att genom sänkande af dispaschörtaxan i sammanhang med bestämmande af fasta arfvoden bereda handel och sjöfart en såsom väl befogad ansedd lättnad i de förhållanden, under hvilka dessa näringar arbeta. Emellertid skulle dispaschörtjänsterna i Malmö och Härnösand indragas efter de nuvarande innehafvarnes af dessa tjänster afgang och således endast finnas dispaschörer i Stockholm och Göteborg, mellan hvilka landet skulle vara fördeladt i två närmare angifna tjänstgöringsområden. Vidare är afsedt, att hos en hvar af dessa båda dispaschörer skulle anställas en assistent för beredande af nödig tillgång till för tjänsten särskildt kvalificerad vikarie vid tjänstledighet, förfall, jäf eller dylikt för dispaschören. De båda dispaschörernas arfvode är föreslaget till 5,000 kronor för dem hvardera och assistenternas arfvode till hvardera 2,000 kronor. De nuvarande dispaschörerna i Malmö och Härnösand skulle, så länge de i tjänsten kvarstå, erhålla i arfvode den förre 1,000 kronor och den senare 2,000 kronor.

I fråga om nyttan af den sålunda föreslagna förändringen af dispaschörväsendet har utskottet icke kunnat annat än ställa sig synnerligen tveksamt. Såvidt utskottet har sig bekant, har dispaschörväsendet hittills i stort sedt fungerat på ett tillfredsställande sätt, och utskottet har icke af hvad till stöd för den förevarande framställningen anförts blifvit öfvertygadt om behöfligheten af den föreslagna förändringen, hvars hufvudsakliga innebörd är att göra dispaschörerna äfven i fråga om aflöning likställda med öfriga statstjänstemän. I viss mån kunna de visserligen sägas redan vara detta, i det att de, såsom nämnts, tillsätts af Kungl. Maj:t och otvifvelaktigt, såsom domare i första instans i fråga angående fördelning af kostnad och skada i haveri, fylla ett statsändamål, men häraf följer enligt utskottets förmenande icke utan

vidare, att de lämpligen böra, genom att tilldelas fasta arfvoden af statsmedel, i sättet för aflönings tillgodonjutande likställas med vanliga statstjänare. Utskottet håller nämligen före, att införandet af nya arter af tjänstemän inom vår förvaltning bör ske med stor försiktighet och endast i de fall, då behovet oafvisligen påkallar en dylik åtgärd. Så synes emellertid icke här vara fallet. Det för den föreslagna åtgärden anförda skälet, att dispaschörernas ställning därigenom skulle höjas och stärkas gentemot allmänheten, lär nämligen icke, då, såvidt utskottet har sig bekant, några större olägenheter på grund af den nu rådande aflöningsformen ej försports beträffande förrättandet af dispasch, få tillmätas någon mera afsevärd betydelse; och hvad beträffar den såsom ytterligare stöd för förslaget anförda omständigheten, att handel och industri genom en i samband med införande af fasta arfvoden verkställd nedsättning af afgifterna enligt dispaschörtaxan till ungefär hälften af de nuvarande skulle vinna en välbehöflig lättnad, lär det vara uppenbart, att den förmån, som för nämnda näringar genom en sådan åtgärd skulle erhållas, måste blifva af så pass obetydlig beskaffenhet, att däraf svårigen kan hämtas skäl för en förändring, som ej af andra grunder synes väl motiverad. I sin tvekan om lämpligheten af den föreslagna åtgärden stärkes äfven utskottet af den omständigheten, att, enligt hvad som framgår af de vid förslaget till stadga för dispaschörerna fogade motiv, i intet annat land, där dispaschörverksamhet bedrifves, dispaschörerna äro statstjänstemän i den mening, som med förevarande förslag afses.

Om således utskottet icke anser sig kunna tillstyrka, att dispaschörerna på sätt som föreslagits skola aflönas af statsmedel med jämförelsevis betydliga belopp, håller utskottet likväl före, att anställande af assistenter på sätt af Kungl. Maj:t föreslagits är af behovet påkalladt samt att, då i sjölagen är föreskrifvet att dispaschörer skola finnas och i vissa närmare angifna fall ovillkorligen anlitas, billigheten kräfver, att staten med lämpligt belopp för hvardera dispaschörerna i Stockholm och Göteborg bidrager till bestridande af de med tjänsterna förenade utgifter, såsom kontorshyra, renskrifningskostnad o. d. Utskottet anser sig emellertid icke kunna i ärendets nuvarande skick afgifva något detaljeradt förslag vare sig beträffande beloppet af det sålunda ifrågasatta statsbidraget eller angående den sänkning i afgifterna enligt nu gällande taxa, som må anses böra verkställas i samband med beviljandet af ett sådant bidrag, utan lär en utredning af berörda förhållanden vara af behovet påkallad, innan Riksdagen fattar beslut i ämnet.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke för närvarande må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 26 mars 1909.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.

Reservationer:

af herr *G. Fränckel*;
af herr *K. Starbäck*.

Det skulle här antecknas, att herrar *H. Andersson*, *C. Persson* och *A. Ekman* icke deltagit i förestående ärendes behandling inom utskottet.
